

עיר וקדיש מזו שמיא נחית

ט"ל תשבת מפיי זרעו

ספר
דין תורה
בבית דין של מעלה

חלק ד

בזוהר דא יפקון מן גלותא

והמשכילים ייהוו כזוהר הרקיע

ספר
דין תורה
בבית דין של מעלה

חלק ד'

הדין תורה והפסק דין
של התלמיד חכם ובעל חסד גדול
יואל בן אשד
שנפטר והלך לעולמו

יוצא לאור ידי
מפעל הזוהר העולמי בת ים
אלול תשע"ה

מפעל הזוהר העולמי

רבי שלום יהודה גראס שליט"א
האדמו"ר מהאלמין
חיבר למעלה מאלף ספרים
על כל מקצועות התורה

סניף בת ים
רחוב בר יהודה 50
בת ים יצ"ו ארץ ישראל
טל: 0527651911

לקבלת ספרי זוהר ירושלים

בני ברק רמת בית שמש
אצל הרופא קירופרקטר ד"ר
איתמר ברים: 054-8441423

מפעל הזוהר העולמי

050-4116923 / 0527651911

050-4134669 / 050-4133475

מי לה' אליו! - משה רבנו שואל ומבקש למי יש את הזכות לקרב את עם ישראל לאבינו שבשמים? כל המשתתף בהדפסת ספרים הקדושים ספרי הערב רב והמסתעף 5 חלקים, תורת הזוהר י"ח חלקים דהיינו כל הזוהר הקדוש בלשון הקודש באותיות גדולות, בהפצתם ברבים לאלף בתי מדרשיות ויותר, להצלת עם ישראל, יזכו לכל הברכות והבטחות שכתב הרשב"י בזוה"ק בפרשת תרומה (דף קכ"ח). האם יש מחשב שיוכל לחשבן את הזכות הגדולה שיכולים לזכות בכסף קטן? התורם משלם ישר לדפוס!!!

לפרטים: 0527-651911

על ידי עיון עמוק בסודות התורה יכולים לפקוד עקרות

(ספר המדות אות סוד, למוהר"ן זי"ע)

ולרפאות הולאת חזק.

שאלות ותשובות
בבית דין של מעלה
חלק ד

הפסק דין

דין תזרה של אדם פשוט בבית דין של מעלה
התלמיד חכם ובעל חסד גדול
יואל בן אשר
נפטר והלך לעולמו
המשך הדין בעולם העליון

הנה עוד שאלות ותשובות בבית דין של מעלה על ברכות

בית דין: "האם עשית חשבון הנפש איך שמענישים את האדם בבית דין של מעלה על דבר ודבר כמו שכתב רבינו הקדוש רבי חיים ויטאל זי"ע בספרו שער הקדושה אשר צריך כל אדם להתבונן ביראת העונש, העונש, וסגולה לזה ללמוד אלו הענינים המדברים מעונשים הגדולים אשר מענישים בעולם העליון, אשר אין קץ וגבול ליסורים הללו, למען לידע כי אית דין ודיין ואין העולם הפקר חס ושלום, וכך הזהירו אותנו בזה רבותינו תלמידי הבעש"ט הק' זי"ע בספריהם, ועל ידי ידיעת הפרטים של שכר ועונש יוכל להכניע החומר, כמאמר רז"ל (ברכות דף ה' ע"א) אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה, והוא סגולה גם כן להכנעת כל התאוות וכל המידות רעות?

יואל בן אשר: "לא, אף אחד לא למד איתי, אני לא אשם כלום".

בית דין: "האם לא ראית את העלונים על "שכר ועונש" ומסכת "שכר ועונש", שהיו מחולקים בבית המדרש שלך, ויכולת לקבלו בחינם?

בית דין: תזכור טוב, קראת קצת בספרים האלו, ולא היה איכפת לך, כי לא רצית לחשוב על זה!!!

פרק א' מסכת שכר ועונש

בו יבואר ענין השכר והעונש, שהוא יסוד גדול בקדושת ישראל וטהרתן, גם יבואר בו ענינים של יראת שמים וגודל ענין הבטחון, והתעוררות לבאר גודל הפגם המגיע לנפש וגוף האדם הנכשל בהם באי ידיעתם חס ושלום, ואופן התשובה על זה, והתועלת בזה ובבא למי שנוהר ונשמר בהם.

כ"ז לקטתי בעזר צורי וגואלי מדברי חז"ל בש"ס בבלי וירושלמי מדרשים זוהר ותיקונים וספרי הראשונים ואחרונים, ודברי רבינו האר"י ז"ל ורמ"ק ז"ל ודומיהן, ודבריהם הקדושים חוצבים בלהבת אש, מלהיבים נפש האדם, כאשר יראה הרואה בפנים הספר.

א. על ידי לימוד עיני שכר ועונש יכניע החומר

כתב רבינו הקדוש רבי חיים ויטאל זי"ע בספרו שער הקדושה אשר צריך כל אדם להתבונן ביראת העונש, העונש, וסגולה לזה ללמוד אלו הענינים המדברים מעונשים הגדולים אשר מענישים בעולם העליון, אשר אין קץ וגבול ליסורים הללו, למען לידע כי אית דין ודיין ואין העולם הפקר חס ושלום, וכן הזהירו אותנו בזה רבותינו תלמידי הבעש"ט הק' זי"ע בספריהם, ועל ידי ידיעת הפרטים של שכר ועונש יוכל להכניע החומר, כמאמר רז"ל (ברכות דף ה' ע"א) אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה, והוא סגולה גם כן להכניעת כל התאוות וכל המידות רעות.

ב. שמואל השקול כמשה ואהרן, גם כן פחד מיום המיתה

בשער הקדושה להרב הקדוש רבי חיים וויטאל (חלק א' שער ו' ד"ה ועתה נתקן תרופה כוללת וכו') כתב: ישים יראת ה' על פניו, לא תמוש מנגד עיניו יראת יום המיתה והכנסת הקבר עד ירקב תרווד רקב אחד, בהפך בשרו למאכל תולעים, ודין חבוט הקבר, ודינה של גיהנם, ויום הדין הגדול לכל באי העולם, כי אפילו שמואל השקול כמשה ואהרן (ראה מדב"ר פי"ח, ח. תנחומא קרח ה'. זהר בראשית דף כ"א ע"ב. ועוד. וראה ברכות דף ל"א ע"ב. ר"ה דף כ"ה ריש ע"ב). נתיירא ממנו (ראה ויק"ר (פכ"ו, ז) שהי' שמואל סבור שהוא יום הדין ונתיירא כו'). (ועד"ז בתנחומא אמור ב'). עד כאן לשוננו.

ג. לא ימוש מעיניו יום המיתה ויום הקבר ויום הדין

עוד שם (בחלק ב' שער ב'), וזה לשונו: לעולם אל יליוז מעיניך יום המיתה ויום הקבר ויום הדין הגדול, כאלו אתה רואה אותן, וכאלו אתה עומד בו, וכאלו

אתה נכנס לדין, הרי שלא יעלה על לבך דברי הרהורים של חטא שכל איבריך מעידין בך, ועל כרחק אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא (אבות סוף פרק ד'), עד כאן לשונו.

ד. עיקר התחלת העבודה היא היראה

בספר מאור ושמש פרשת עקב כתב, וזה לשונו: ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו וגו', בגמרא דברכות (דף ל"ג ע"ב) אמרינן אטו יראה מילתא זותרתא היא אין לגבי משה מילתא זותרתא משל וכו', וקשה (ועיין ג"כ ס' תניא קדישא פ' מ"ב). הלא משה אמר זאת לישראל ואצלם ה' היראה דבר גדול ואיך שייך לומר כי אם ליראה. ועוד קשה, הלא אמר גם כן וללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו, ואיך אמר להם שהקדוש ברוך הוא אמר להם שאינו שואל מהם כי אם ליראה, שמשמע הוא ולא יותר.

ונראה לפרש, דהנה כתיב (תהלים קיא, י) ראשית חכמה יראת ה', משמע שעיקר התחלת העבודה היא היראה, שצריך להיות ירא שמים קודם שלומד תורה שהיא החכמה, והלא אמרינן בגמרא (אבות פ"ב מ"ה) אין בור ירא חטא, ובגמרא (שבת דף ל"א ע"ב) אמרינן אמר רבה בר רב הונא כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצוניות לא מסרו לו בהי עייל, מכריז ר' ינאי חבל על דלית לי דרתא ותרעא לדרתא עביד, וקשה גם כן אהדדי, שמרבה בר רב הונא משמע שהתורה היא הפנימיות והיראה היא השער ליכנס בה וצריך שתקדים היראה לתורה, ומר' ינאי משמע שהיראה היא הפנימית והתורה היא השער, שר' ינאי קאי על רבה שאמר שאדם שיש בו תורה ואין בו יראה כו' ועלה מכריז ר' ינאי חבל על דלית לי דרתא היינו שאין לו יראה ותרעא לדרתא עביד, והמשיל היראה לדירה והתורה לשער, ורבה המשיל להיפוך התורה למפתחות הפנימיות והיראה למפתחות החיצונות.

ה. יראת העונש היא השער שבה יכנס לעבודת ה'

ונראה בכל זה, שהתחלות לימוד התורה ועשיית המצות, צריך האדם להקדים טרם בואו להתחיל לעבוד השם יתברך לשום מול פניו יראת העונש שאם יעבור חס ושלום יענש ביסורים ר"ל, וכן צריך להרגיל עצמו תמיד שיראת עונש יהי נגד עיניו, והיא השער שבה יכנס לעבודת ה', ובלא זה אי אפשר כמו בלתי יסוד, ואם הוא ירא שמים יראת העונש, זוכה אל אהבה שעושה רצונו

יתברך שמו מאהבה, ומשם זוכה אל יראת הרוממות בגין דהוא רב ושליט עיקרא ושרשא דכל עלמין, ובזוה"ק איתא לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים ויתפלל, שיכנס לשני הפתחים אלו ליראת העונש ואהבה, ועל ידי זה יוכל להתפלל ביראת הרוממות.

ובזה אתי שפיר שרבה קאי על יראת העונש, לכן אמר האדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו המפתחות הפנימיות והחיצונות לא מסרו לו, שלגבי יראת העונש התורה היא פנימיות, ומכל מקום אם כבר יש בידו יראת העונש ולומד תורה ואין כוונתו שעל ידי תורה יבוא ליראה הפנימיות, זו גם כן דרך לא טוב, ועל זה מכריז ר' ינאי חבל על דלית לי' דרתא, היינו יראה הפנימית, ותרעא לדרתא עביד, שלגבי יראה הפנימית התורה היא השער ליכנס בה. לכן כתיב ראשית חכמה יראת ה', שצריך שתקדים יראת העונש לכל דבר. והא דאמרינן אין בור ירא חטא, היינו יראת הרוממות.

ו. על ידי יראת העונש יזכה לעבוד את ה' מאהבה

וזהו פירוש הפסוק ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו, פירוש, כשתתחיל ללכת בכל דרכיו תקדים היראה תחלה, היינו יראת העונש, ולאהבה אותו, פירוש, ועל ידי זה תזכה לעבוד את ה' בכל לבבך ובכל נפשך מאהבה, וממילא תבוא על ידם ליראת הרוממות. ומקשה הגמרא אטו יראה מילתא זוטרתא היא, אפילו יראת העונש אינו מילתא זוטרתא היא, ותריץ, אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא, פירוש לגבי משה שהשיג יראת הרוממות הי' יודע שיראת העונש היא מילתא זוטרא אפילו לשאר בני אדם, אך מי שעדיין לא נכנס בה דומה עליו ככלי גדול, אבל באמת הוא נקל להשיג אותה לכל מי שיחזור אחרי' ודו"ק, עד כאן לשונו.

ז. יראת העונש או יראה פנימית

ופעם אחת דברו חסידי הרה"ק מרופשיץ ביניהם שאין לעבוד ה' מיראת העונש רק מיראה פנימית, ואמר להם הרה"ק הנ"ל, תדעו בניי, אם היה משיג האדם יראת העונש, והיה מעמיק בזה ומבחיין ומתבונן מה נעשה עם האדם בצאתו מן העולם, והיה רואה לפני עיניו עונשי גיהנם וכל שכן שאר העונשים חס

א. גדולה זו אמרו אם אין חכמה אין יראה והתורה נקראת אצלה תרעא לדרתא כמו שאמר במקום אחר, עד כאן לשונו.

ב. סיפור מר"ר זושא שביקש יראת ה' של הרמב"ם. סיפור מר"ר אהרן לייב שכל שינו נפל לו מפחד ה'.

א. עיין זהר ויקרא (דף ה' ע"ב): לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים וכו' ויצלי צלותי'. כאן רמז למה שאמר דוד (תהלים כ"ד) שאו שערים ראשיכם.. שירותא דדרגין חסד ופחד ואינון פתחין דעלמא.

ב. עיין ספר תניא קדישא ספכ"ג, וזה לשונו: ועל יראה

ושלום, אז היה ירא ומתפחד ומתבהל ליקח כף מאכל לפיו כל ימי חייו ממש, רק עד כמה האדם עוד רחוק מזה המדריגה.

ת. לומר בכל יום פסוקים המעוררים ליראת שמים

והנה איתא בספרים שטוב לכל אדם לומר בכל יום פסוקי יראה כדי שעל ידי יתעורר ליראת שמים, על כן העתקנו כמה פסוקים שיוכל לאומרם בכל יום ויום.

1. כי אמרתי רק אין יראת אלוקים במקום הזה והרגנו על דבר אשתי (בראשית כ', יא).
2. את אלוקים אני ירא (בראשית מב, לד).
3. ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלוקיך (דברים י', יב, קב הישר פ' צ').
4. ליראה את ה' אלוקינו כל הימים לחיותינו כהיום הזה (דברים ו' כד).
5. את ה' אלוקיך תירא אותו תעבוד ובו תדבק (דברים י' כ).
6. מי יתן והיה לבכם זה ליראה אותי כל הימים (דברים ה' כו).
7. יראת ה' היא אוצר (ישעי' לג, ו, ברכות לג:).
8. ראשית חכמה יראת ה' (תהלים קיא, י').
9. סמך מופהדך בשרי וממשפטיך יראתי (קייט, קכ).
10. סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם (קהלת יב, יג).
11. יראת ה' מקור חיים לסור ממוקשי מות. (משלי יד, כז).
12. אמר רבא בשעה שמכניסין האדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה, קבעת עיתים לתורה, עסקת בפרי' ורבי', ..צפית לישועה..אפילו הכי אי יראת ה' היא אוצר אין, אי לא לא, (שבת לא:).

ט. אי אפשר ליכנס ליראה הפנימית בלתי יראת העונש מקודם

אמר רז"ל (זהר ויקהל דף רס"ז ע"א, ועיין עוד במסילת ישרים בהקדמתו), וכן מובא בספרים הקדושים, שאי אפשר ליכנס ליראה הפנימית בלתי יראת העונש מקודם. וכל שכן שפלי דשפלי כוותינו, אשר היצר רודף אותנו בכל מיני רדיפות, ומעקם עלינו דרכי ה' יתברך בכל מיני תאוות, יום ולילה לא ישבותו. ומי יתן ונרויח בזה לכל הפחות להיות יראת הבורא ופחדו עלינו על העונשים הגדולים והעצומים אשר לנפש החוטא, כי לא בחנם טרח רבינו שמעון בר יוחאי (זהר הקדוש פר' בראשית ופר' פקודי) לצייר כל הגיהנם וכל היכלות וכל הדינים שבו, וכן

במדרשים, ובספר ראשית חכמה (שער היראה פרק י"ג), ויתר ספרי רבותינו ז"ל, רק שנדע ונבוש ונכלם ונפחוד מה' יתברך ומדיניו.

ואחר כך, כשכבר הישגנו יראת הבורא לבלי לעבור במזיד על עבודתו יתברך, ועל ידי זה נוכל להתרחק מלהכניס עצמנו לתאוות עולם הזה השפל והבליו, אחר כך נוכל לבקש מהבורא יתברך להשיג יראה האמיתית. וכך לפעמים בעתות רצון, הגם שעדיין הוא מלא מתאוות רק מתרפק בעבודת ה' זמן וזמנים, ברחמי ה' על נפש מישראל עושה עמו הקדוש ברוך הוא חסד בבחינת (שיר השירים ב, ד) ודגלו עלי אהבה, דהיינו שמדלגין להקדוש ברוך הוא, ועולה לרצון לפני ה'.

פרק ב מאמר אוצר הנשמות

כל נשמה ונשמה רואה את אדם הראשון לפני שהולכת לגן עדן או לגיהנום

מובא בתוספת דוזה"ק (חלק ג' דף ש"ג ע"ב), וזה לשונו: כיד נפק בר נש מהאי עלמא, כלהו בין צדיקי בין חסידי ותמימי וחייבי ורשיעי, כלהו עברי באורא למחמי אדם קדמאה לבני עלמא, ומתמן נטיל אורחא הן לגנתא דעדן הן לגיהנם, כלי אינון דאורחיהו לגנתא דעדן, מתקרבין לגבי חומה דלבר מאינון

הראשון, אם מקין אם מהבל, וכמה פעמים ה' אדם זה בגלגול, ומה פגם וקלקל בכל גלגול, ובאיזה חטא נשתרש ונסתבך בו, ואיזה מצוה אחוז בו. כן הראני באיזה מזל והצלחה נולד, ואם יצליח במעשה ידיו או לא. והי' דרכו בקודש, כי כאשר בא לפניו פתקא של אדם כשר וירא שמים, הי' מסתכל ומתבונן בו, וכאשר בא לפניו פתקא של אדם חוטא, העבירו מעל פניו מהר, לבל יראה בגנות של בני אדם.

ו. אפילו הצדיק צריך לעבור הגיהנום וטובל בו תרגום: קל אותם שדרכם לגן עדן, מתקרבים לחומה החיצונית מאותן שלש חומות ששם, ואז יוצא ממנה אָתָּה, ומתעוֹרֵר לְפָנֶיהֶם וְקוֹרֵא וְאוֹמֵר: אֲשֶׁרִיכֶם הַצְּדִיקִים (בכל העולמות) בְּעוֹלָם! וְאוֹתוֹ מְמַנֶּה, שְׁמוֹ יַעֲזָרָא"ל, מִלְּמַד אוֹתָם אֶת הַדָּרֶךְ, וְהוֹלִכִים לְפָנָיו עַד שֶׁעַר אֶתָּה שֶׁל הַגֵּיהֶנֶם, וְאוֹתוֹ מְמַנֶּה קוֹרֵא בְּחֵיל וְאוֹמֵר:

ד. כל נשמה ונשמה רואה את אדם הראשון לפני שהולכת לגן עדן או לגיהנום

כְּשִׁיזְצֵא אָדָם מִהָעוֹלָם הַזֶּה, כָּלֵם, בֵּין צְדִיקִים בֵּין חֲסִידִים וְתַמִּימִים וְרִשְׁעִים וְחַיִּבִּים, כָּלֵם עוֹבְרִים בְּדֶרֶךְ זוֹ לְרֵאוֹת אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן לְבְנֵי הָעוֹלָם, וּמִשָּׁם לּוֹקְחִים דָּרְךְ, הֵן לְגַן עֵדֵן הֵן לְגֵיהֶנֶם.

[פירוש הסולם - מאמר אוצר הנשמות]: וכד ב"נ נפיק וכו'. וכשאדם יוצא מהעולם הזה, כולם, בין צדיקים בין חסידים ותמימים ורשעים, כולם עוברים בדרך זה לראות את האדם הראשון. הנראה לכל בני העולם. ושם לוקחים הדרך, אם לגן עדן, או לגיהנום.

ה. בספר נפלאות הרבי (אות צ"ה) כתוב: נודע כי הגה"ק מו"ה שלום מבעלזא ז"ע תלמידו, אמר: למדתי לקרוא פתקא שמות בני האדם ממורי ורבי הרבי מלובלין, הראני בפתקא של אדם אחד שורש נשמתו מאדם

תלת חומות דתמן, כדין נפיק חד ממנא ואתער קמייהו, וקארי ואמר, זכאין אתון צדיקייא בעלמא, וההוא ממונא יעזרא"ל שמיא אוליף לון אורחא ואולין קמיה עד תרעא חדא דגיהנם, ההוא ממונא קארי בחילא ואמר צנון תננא צנון יקידתא, בההוא שעתא כבהילו מצנני לה ועאלין כלהו וטבלין ועברין, וכל אינון חייבין אתמסרן בידא דדומ"ה ועאלין בגיהנם, וכל אינון זכאין לא אתמסרן אלא בהאי ממונא.

ובתר דטבלין^ז ועברין, ההוא ממונא אזל קמייהו עד דמטן לשור דגנתא דעדן, וההוא ממונא קארי לפיתחא ואומר (ישעי' כו, ב) פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים, כדין פתחין פיתחא ואעיל לון. וכן בכל פתחא ופתחא.

שמחת הצדיקים כשנכנסים לגן עדן, ומה רואים שם

כיון דעאלו^ח לגו אתר דצדיקייא, צדיקייא אחרנין קיימין, כמה חדווא על חדווא על צדיקייא, וכל בני מתיבתא חדאן. לסוף תלתא יומין דאתטמרן בהיכלין ידיען נפקי ואוירן נשבי ומתציירן כולהו בדיוקנייהו, מכאן ולהלאה ריתין אחסנת ירותא כדקא חזי לכל חד וחד חיזווא דאתחזי^ט בגנתא דעדן,

פוחתים הפתח, ומביא אותן בפנים. וכן עושה לכל פתח ופתח.

ח. כיון שנקנסו לתוך מקום שצדיקים אחרים עומדים, כמה חדות על חדות על הצדיקים, וכל בני הישיבה שמחים. לסוף שלשה ימים שמתחבאים בהיכלות ידועים, יוצאים ואוירים נושבים, ומצטיירים כלם בדמיותיהם. מכאן והלאה יורשים ירשה קראוי לכל אהד ואהד.

סולם. כיון דעאלו לגאו וכו'. כיון שהנשמות נכנסו לפנים, למקום שהצדיקים האחרים עומדים, כמה חדות על חדות, וכמה שמחה על שמחה על הצדיקים. וכל בני הישיבה שמחים. לסוף ג' ימים שנסתרו בהיכלות ידועים, הן יוצאות, ואוירים נושבים, ומצטיירים כולן בצורתן. ומכאן ולהלאה, יורשות אחוות נחלה כראוי לכל אחד ואחד.

ט. מראה שפראה בגן עדן מפראה נקבד, דמות כל הדמיות, וגון של כל הגונים. שפולק הקדוש לא מתגלה בהיכל ולא במקום אהד, אלא נפתח רקיע מרקם על גב הגן לארבעה צדדים, ומתמלא מזיו כבוד הקדוש ונראה שם, ונהנים כל הצדיקים. מי ראה חדות ויכוסף קדוש של אותו נעם ה' סולם. חיזווא דאתחזיא בג"ע וכו'. המראה שנראה בגן עדן ממראה כבוד הצורה של כל הצורות, והגון של כל הגונים, של המלך הקדוש, אינו מתגלה בהיכל, ולא במקום אחד, אלא שנפתח רקיע

צנון העשן! צנונו השרפה! באותה שעה מצננים אותה בהיכלות, ונכנסים כלם שטובלים ועוברים, וכל אותם ירשעים נמסרים ביד דומ"ה ונכנסים בגיהנם, וכל אותם צדיקים לא נמסרים בידיו, אלא (בידי) הממנה הזו.

ז. תרגום: ואתר דאורחיהו וכו'. כל אלו שזרכם לגן עדן, מתקריבין לחומה שמבחוץ מאלו ג' החומות אשר שם, שמשבבים את גן העדן. אז יוצא ממונה אחד, ומתעורר לפניהם וקורא, ואומר, אשריכם הצדיקים בכל העולמות. ואותו הממונה שמו יעזריאל, מלמד אותם הדרך, והולכים לפניו, עד שער אחד של הגיהנם, ואותו הממונה קורא בכח, קררו העשן, קררו השרפה. באותה שעה, בחפזון מקררים אותו, ונכנסים כל הנשמות וטובלים בגיהנם ועוברים. והרשעים כולם נמסרים בידי המלאך דומה ונכנסים בגיהנם. והם הצדיקים, אינם נמסרים בידי אלא בידי אותו הממונה יעזריאל.

ז. תרגום: ואתר דטובלים ועוברים. הממנה הזו הולך לפנייהם עד שפגיעים לחומת גן עדן, ואותו הממנה קורא לפתח ואומר: פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמונים (ישעיה כו). אז פוחתים פתח ומכניסים אותם, וכך בכל פתח.

(ובתר) כיון דטבלין ועברין וכו'. כיון שטובלים בגיהנם ועוברים בו, אותו הממונה הולך לפנייהם עד שפגיעים לגדר חומה של גן עדן. ואותו ממונה קורא בפתח, ואומר, פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים. אז

מחזיו יקרא דיוקנא דכל דיוקנין וגוון דכל גוונין, דמלכא קדישא לא אתגלי בהיכלא ולא באתר חד אלא אתפתחא רקיעא מרקמא על גבי גנתא לארבע סטרין, ואתמליא מזיוא יקרא קדישא ואתחזי תמן ואתהנן כולהו צדיקיא, מאן חמא חדווא וכסופא דההוא נועם ה'.

עד כאן הוה לי רשו למחמי בההוא ספרא, עד כאן לשונו.

ירושלים של מעלה המוכן לנפשות של הצדיקים

ומובא בזוהר חדש (פרשת נח במדרש הנעלם - כ, ד ואילך), אמר רבי יהודה, עשה הקדוש ברוך הוא ירושלים למעלה כנגד ירושלים של מטה, ונשבע שלא יבוא שם עד שיבואו ישראל בירושלים של מטה, שנאמר (הושע יא, ט) בקרבך קדוש ולא אבא בעיר, ושבע כתות של מלאכי השרת שומרים אותו סביב, ועל כל פתח ופתח כתות של מלאכי השרת, והם הפתחים הנקראים שערי צדק, ואלו הם הפתחים המכוונים להכנס שם נפשות הצדיקים. ודוד המלך ע"ה נכסף להם, שנאמר (תהילים קיח, יט-כ) פתחו לי שערי צדק אבא במ אודה י-ה, זה השער לה' צדיקים יבואו בו. ולמעלה מהם שומרים מלאכי השרת בחומות העיר, שנאמר (ישעי' סב, ו) על חומותיך ירושלים זו היא ירושלים של מעלה, הפקדתי שומרים אלו מלאכי השרת.

שבעה פתחים שנכנסים בהם נפשות של הצדיקים

ותאנא שבע פתחים יש לנפשות הצדיקים להכנס עד מקום מעלתם, ועל כל פתח ופתח שומרים.

הפתח הראשון נכנסת הנשמה במערת המכפלה, שהיא סמוכה לגן עדן, ואדם הראשון שומר עליו. זכתה הוא מכריז ואומר פנו מקום שלום בואך, ויצאה מפתח הראשון.

למקום שהצדיקים האחרים עומדים, כמה חדוה על חדוה, וכמה שמחה על שמחה על הצדיקים, וכל בני הישיבה שמחים. לסוף ג' ימים שנסתתרו בהיכלות ידועים, הן יוצאות, ואוירים נושבים, ומצטיירים כולן בצורתן, ומכאן ולהלאה, יורשות אחוות נחלה כראוי לכל אחד ואחד.

מרוקם על הגן לד' צדידים, ונתמלא מזיו הכבוד הקדוש, וכל הצדיקים נראים שם ומאירים. מי ראה שמחה זו, ותשוקה זו, של נועם ה' ההוא.

י. עד קאן ה'ה לי רשות לראות פאותו ספר. עד כאן הוה וכו'. עד כאן היתה לי רשות לראות בספר הזה. יא. כיון דעאלו לגו וכו'. כיון שהנשמות נכנסו לפנים,

איך הנשמה נכנסת לפתח השני של שערי גן עדן

הפתח השני בשערי גן עדן, ומוצאה את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת. זכתה, נכנסת בשלום, ואם לאו שם תקבל עונשה (ותשפט) [ותשרף] בלהב הכרובים. וכנגדם היו הכרובים במקדש בשעה שהכהן נכנס ביום הכפורים, זכה נכנס בשלום, לא זכה מבין שני הכרובים יוצא להב ונשרף מבפנים ומת, והיו מכוונים כנגד אלו אשר בשער גן עדן לצרף הנשמות. זכתה הנשמה נותנין לה פנקס סימן להכנס, ונכנסת לגן עדן אשר בארץ, ועמוד אחד של ענן ונוגה מעורב זה בזה, ועשן נוגה סביביו, שנאמר (ישעי' ד, ה) וברא ה' על כל מכוון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם עשן ונוגה, והוא נעוץ מלמטה למעלה לשערי שמים, זכתה לעלות למעלה עולה באותו עמוד, לא זכתה יותר נשאת שם ומתענדת מהטוב אשר למעלה, דאמר רבי יוסי ראיתי גן עדן והוא מכוון כנגד פרוכת קרח הנורא אשר למעלה, והיא נהנית מזיו השכינה אבל אינה ניזונת ממנה.

אם הנשמה לא זכתה נוטלין פנקסה ממנה

זכתה לעלות, עולה באותו עמוד עד שמגיעת עד הפתח השלישי, והוא נגד הרקיע הנקרא זבול, ומגיעת עד ירושלים אשר שם, ושם השומרים, זכתה פותחין לה הפתחים ונכנסת, לא זכתה נועלים השערים ודוחים אותה לחוץ ונוטלים פנקסה ממנה, והנשמה אומרת (שה"ש ה, ז) מצאוני השומרים הסובבים בעיר, אלו מלאכי השרת השומרים בית המקדש וירושלים אשר למעלה, נשאו את רדידי מעלי, זהו פינקס סימן שלה, שומרי החומות, כמה דאת אמרת על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים.

אשריהם של הצדיקים שזוכים ליכנס לשער השביעי זה הצדיק

נקרא איש צדיק תמים

זכתה לעלות, נכנסת שם באותן השערים ומשבחת להקדוש ברוך הוא בבית המקדש אשר למעלה, ומיכאל השר הגדול מקריב אותה לקרבן. א"ר יצחק לרבי חייא, מה קרבן הוא זה, יכול לומר כשאר הקרבן, א"ר חייא, הקרבה זו היא כאדם המקריב דורון לפני המלך.

ומיכאל הולך עמה עד הפתח הרביעי והחמישי והששי, אומר לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם אשרי בניך בני אוהביך אברהם יצחק ויעקב, אשריהם הצדיקים הטובים הזוכים לזה. עד שמגיעים לשער השביעי, שהוא ערבות, וגנזי חיים טובים מצויין שם, וכל נשמותיהן של צדיקים כולם שם,

ונעשים מלאכי השרת ומקלסין לפני הקדוש ברוך הוא, ונוזנין מזיו השכינה אספקלריא המאירה, ושם המנוחה והנחלה ונוח חיי העולם הבא אשר עין לא ראתה אלהים זולתך^י. וזהו אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים, מי ראוי להיות בזו ההנאה והמנוחה והמרגוע, מי שהוא איש צדיק תמים. אמר רב פפי, זאת המנוחה למעלה היא, את האלוקים התהלך נח, למעלה ולא למטה, עד כאן לשונו.

פרק ג

ס' ריבוא מלאכי השרת משרתים את הצדיק כשבא לגן עדן

בספר שבט מוסר (פרק כ"ה) מביא מילקוט בראשית (רמז כ') אמר רבי יהושע בן לוי שני שערי כדכד יש בגן עדן ועליהם ס' רבוא מלאכי השרת, וכל אחד מהם זיו פניהם כזוהר הרקיע מבהיק, ובשעה שהצדיק בא אצלם מפשיטין מעליו הבגדים שעמד בהן בקבר, ומלבישין אותו ח' בגדים של ענני כבוד, ושני כתרים נותנין על ראשו אחד של אבנים טובות ומרגליות ואחד של זהב פרוים, ונותנין שמונה הדסים בידו ומקלסין אותו, ואומרים לו (קהלת ט, ז) לך אכול בשמחה לחמך, ומכניסין אותו למקום נחלי מים מוקף ת"ת מיני ורדין והדסים.

כל צדיק וצדיק יש לו חופה בפני עצמו

וכל אחד ואחד יש לו חופה בפני עצמו לפי כבודו, שנאמר (ישעי' ד, ה) כי על כל כבוד חופה, ומושכין ממנה ד' נהרות, א' של חלב, וא' של יין, ואחד של אפרסמון, ואחד של דבש, וכל חופה וחופה למעלה ממנה גפן של זהב, ול' מרגליות קבועות בו, וכל אחד מבהיק זיוו כזיו הנוגה, וכל חופה וחופה יש בה שולחן של אבנים טובות ומרגליות.

שישים מלאכים עומדים בראש כל צדיק וצדיק

ושישים מלאכים עומדים לראש כל צדיק וצדיק, ואומרים לו, לך אכול בשמחה דבש, שעסקת בתורה שנמשלה כדבש, שנאמר (תהילים יט, יא) ומתוקים מדבש, ושתה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית, שעסקת בתורה שנמשלה כיון, שנאמר (שיר השירים ח, ב) אשקך מיין הרקח.

יב. ישעי' סד, ג' וראה ברכות דף ל"ד ע"ב (הובא מזהר ויקהל דף ר"י ע"ב). פ"ה (מזהר פ' בלק דף קצ"ו גם כן להלן פ"ד). להלן פ"ג (מיל"ש בראשית רמז כ'). פ"ד ע"ב.

שמונים רבוא מיני אילנות יש בכל זוית וזוית

והכעור שבהן כדמותו של יוסף וכדמות רבי יוחנן, ופריטי רמון של כסף מוקף כנגד השמש, ואין אצלם לילה, שנאמר (משלי ד, יח) ואורח צדיקים כאור נוגה, ומתחדש עליהם לשלש משמרות, משמרה ראשונה נעשה קטן ונכנס למחיצת קטנים ושמח שמחת קטנים, משמרת שניה נעשה בחור ונכנס למחיצת בחורים ושמח שמחת בחורים, משמרה שלישית נעשה זקן ונכנס למחיצת זקנים ושמח שמחת זקנים.

הבתים של הצדיקים בשלוש מאות ועשרה עולמות

יש בגן עדן שמונים רבוא מיני אילנות בכל זוויותיו, הקטן שבהן משובח מכל עצי בשמים, בכל זוית יש בו ס' רבוא של מלאכי השרת מזמרים בקול נעים, ועץ החיים באמצע ונופו מכסה כל גן עדן, ויש בו ת"ק אלף טעמים, ואין דמותו של זה דומה לזה, ואין ריחו של זה דומה לשל זה. וז' ענני כבוד למעלה הימנו, ומארבע רוחות מכין אותו, וריחו הולך מסוף העולם ועד סופו, ותחתיו תלמידי חכמים שמבארין את התורה, וכל אחד יש לו שתי חופות, אחת של כוכבים, ואחת של חמה ולבנה, בין כל חופה וחופה פרגוד של ענני כבוד.

ולפנים ממנה עדן שבה י"ש עולמות, שנאמר (משלי ח, כא) להנחיל אוהבי יש, יש בגימטריא שלש מאות ועשרה, ובתוכה שבעה בתים של צדיקים, ראשונה, הרוגי מלכות, כגון רבי עקיבא וחביריו, שנייה, טבועים ביס"ג, שלישית, רבן יוחנן בן זכאי ותלמידיו, מה היה כוחו, שכך היה אומר, אם כל השמים יריעות וכל בני אדם לבלרין וכל היערים קולמוסין, אינן יכולין לכתוב מה שלמדתי מרבותי, ולא חסרתי מהם אלא ככלב המלקק בים, כת רביעית, אלו שירד הענן וכסה עליהן י', כת חמישית, אלו בעלי תשובה, במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורין אינן עומדין, כת ששית, אלו רווקים שלא טעמו טעם חטא מימיהם, כת שביעית, אלו עניים שיש בהן מקרא ומשנה ודרך ארץ, עליהם הכתוב אומר (תהילים ה, יב) וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו, והקדוש ברוך הוא יושב ביניהן ומבאר להן את התורה שנאמר (שם קא, ו) עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי וגו', ולא פרסם הקדוש ברוך הוא כבוד המתוקן להם יותר ויותר, שנאמר (ישע' סד, ג) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו, עד כאן לשונו.

א. אותן הענן לאחר החורבן [עיין ירושלמי סנהדרין פרק י' הלכה ה', איכה רבה על הפסוק (איכה ב, ה) היה ה' כאויב (פ"ב, ט). מהרז"ו לבמדבר רבה פרק טז, כה].

ב. בזית רענן כאן: נראה לי דהם הילדים שקפצו לתוך הים, כדאיתא בגיטין פ"ה [דף נ"ז ע"ב].
 יד. בזית רענן כאן: כמדומה לי שהם בני משה שכסה

ובשבט מוסר שם ממשיך: ודע באמת שאין אדם יכול להשיג לחיי התענוג הזה אלא אם כן מסגף עצמו בעולם הזה על דרך אדם כי ימות באהל דאין השגת החיים כי אם אחר מיתה כזרע הנזרע שאין יכול להגיע לכלל צמיחה אלא אם כן נבאש ונסרח קודם שהיא בחינת מיתה לגבי דידיה כנזכר בפרק דלעיל. וענין זה הראה לנו הקדוש ברוך הוא בטבע חיי האדם שהרי אם אדם לא ישן מיד מת כנודע מארז"ל (סוכה נ"ג) ולכן הנשבע שלא לישן מתירין לו מיד, משום דאי אפשר לפי שימות.

והנה השינה אחד מס' מהמיתה כארז"ל (ברכות נ"ז), הרי תלויין חיי אדם במיתה, שאם ממית עצמו על ידי השינה שהוא ס' מהמיתה חי ואם לא מת. ותלמוד מכאן דאין השגת החיים האמתיים הם חיי עולם הבא אלא אם כן מסגף עצמו על התורה ועל העבודה. כדכתיב אדם כי ימות באהל באהלה של תורה כדרז"ל (ברכות ס"ג). וטעמו של דבר כידוע, דאין שייך מיתה אלא לחומר וכיון שאדם מסגף עצמו על התורה ועל קיום מצותיה מתמרק החומר ועולה לבחינת הרוחניים ונכנס בכלל החיים. דכיון שאין חומר אין שייך מיתה כמדובר.

הרי אין השגת החיים אלא אחר מיתת החומר. ודע שהמסגפים עצמם בעולם הזה הם משיגים בזה חיי עולם הבא ובניהם אחריהם משיגים חיי עולם הזה, שבזכותם אוכלים בעולם הזה, כארז"ל אלו האבות היו אוכלים שכר מצותם בעולם הזה מה היו אוכלים בניהם אחריהם כו'. כך הוא המידה שכר מצות בהאי עלמא ליכא, כל אחד אוכל בזכות אבותיו ומצותיו שמורות לעולם הבא, וכן חוזר לכל אחד ואחד.

ובהיות שאוכל האדם בעולם הזה בזכות אבותיו יש לו פנאי לעשות תורה ומצות לזכות לעולם הבא, ולהניח לבניו אחריו שיאכלו בזכותו. ואם כן כמה צריך שישתדל האדם לעבוד לבורא. ולא יחוש על הצער שמקבל כיון שזוכה לעצמו ולבניו אחריו להניח להם מקום שיתפרנסו משם, שהרי ניזונין בזכותו כמדובר, צא ולמד ממה ששמעתי שהיתה אומה בעולם שהחזיקו למלכם שלהם לאלוה והמלך לא היה מתראה לעמו כי אם פעם אחת בשנה וביום שיצא וחזר בעיר בכל מקום שעבר היו נשחטים בפניו כמה בני אדם הם בעצמם על חיי המלך. והתועלת המגיע לאלו ששחטו עצמם על חיי המלך שהמלך היה פוסק פרנסה לבניהם אחריהם. הרי אומה זו היו ממיתים עצמם בידם על אהבת המלך ואהבת בניהם שיהיה להם מה לאכול. ואנו יודעים באמת שכל אותם הממיתים עצמם הולכים לחרפות, מיהו כבר היו עושים כך על אהבת המלך ובניו.

כל שכן וקל וחומר אנו עדת ישראל הקדושים שה' אלהינו ותורתנו אמת ועולם הבא לנו ולבנינו שחפץ בקיום תורה ומצות ועל אהבת בניו שיאכלו אחריו בזכותו. ובפרט בראות האדם מה שעושה עמו הבורא מיום שנוצר בבטן אמו עד שיוצא לאויר העולם שצריך כל אחד לסגף עצמו בעסק התורה והמצות על אהבת הבורא למלא רצונו, והשכירות ששומרו בחייו בעודו על האדמה מכל דבר רע ונתן לו מצות וחיי בהן לבדול מכל דבר המזיקו כרופא העומד על האדם תמיד להזהירו על כל מאכל המזיק שירחק ממנו, כאשר תראה בפרשת שמיני שצוה מזה תאכל ומזה לא תאכל, דכל מה שאסר הם דברים מזיקים מזגו של אדם וסותם ומטמטם מעייני ההשכלה ממנו. דכל שכן וקל וחומר דצריך האדם להמית עצמו על אהבתו כיון שאנו עבדיו חייבים לעובדו, ועם כל זה נוהג עם האדם כאב עם בנו וגם מרבה בשכרו כאלו אין עלינו חיוב לעובדו. ה' יחזקנו בעבודתו עדי עד אמן. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

מה שגילה המגיד להבית יוסף

ומובא באזהרות שבתחילת ספר מגיד משרים, מה שגלה המלאך שהיה מתגלה תדיר לרבינו מרן הבית יוסף ז"ל, וגילה לו מה שמוכן ועתיד לו בעת צאת נפשו, וזה לשונו, ויפקון כל צדיקייא דגן עדן לקדמותך ושכינתא בראשיהון, ויקבלון יתך בכמה שירין ותושבחן, ידברוך קדמהון כחתן דמהלך בראש, כלהון מלוין יתך לחופה דילך.

והא זמינא לך שבעה חופות זו לפניו מזו, ושבעה חופות אחרנין זו למעלה מזו, ובחופה פנימאה ועילאה ז' נהרין דאפרסמונא טבא תמן כלהו, ומתקנן לך כורסייא די דהבא בז' דרגין, וקביען בה כמה מרגלין ואבנים טובות, והא כל צדיקייא ילוון וישוררו קמך עד די תמטי לחופה קדמאה, ותמן ילבשון יתך לבושא דיקר תניינא, וכן בכל חופה וחופה, עד דייעלון יתך בחופה בתראה ישתכחון עלך י"ד לבושי דיקר.

ובתר כן יקומון תרי צדיקייא מאינן דמלוין יתך, ויקומון א' לימינך וא' לשמאלך כשושבינא לחתן, ויסקון יתך לכורסייא, ובעידן דתשרי למסלק, יילבושך לבוש דיקר על י"ד לבושי דעלך באופן דישתכחון עלך ט"ו לבושי דיקר, ובהאי יותיבו יתך לכורסייא, ויסבון כתרא דתלייא ויחתון יתה ברישך, ויתיב על כורסייא וחד מימינך וחד משמאלך, וכל אינן צדיקייא יתבין סחור סחור שקלין וטרין עמך במילי דאורייתא, וכן עד משלם שמונים ומאת יום, דוגמת (אסתר א, ד) בהראותו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו וכו' שמונים ומאת יום.

ובתר כן תעביד לכל צדיקייא דבגן עדן משתייא דאורייתא ז' יומין, תדרוש את בלחודך במילין דאורייתא דאוליפתך בהאי עלמא ודאוליפתך בהנך שמונים ומאת יום.

ובתר כן יקומון כל צדיקייא וידברון יתך קדמיהון כחתן, וכלהו ילוו יתך ומדברון בתרך, וקצתהון מדברין קדמך ומכריזין ואמרינ תנו יקר לברא קדישא דמלכא עלאה, והבו יקר לדיוקנא דמלכא, וכלהו מזמרינ ומשוררינ עד דמטי יתך לאתר דתלת עשרי נהרי דאפרסמונא, ואת טביל בקדמיתא, והכי מתעדי מינך חד לבושא מאינון דאת לביש, וכן בב', וכן בתליתאה, וכן בכלהו, עד דכד את טביל ב"ג הא עברין מנך י"ג לבושין, ובתר כן הוא נהר דינור נגיד ונפיק ותטבול ביה ויעדי מינך לבושא י"ד, וכד תסתלק מינך הא מזמנין לבושא דיקר חיורין ומלבישין יתך, והא מיכא"ל כהנא רבא זמין לאסקא נשמתך קמי קוב"ה, ומכאן ואילך לית רשו לגלאה דעין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו, עד כאן לשונו.

ותדע כי כל אלו הציורים שתמצא במדרשי רז"ל של תענוגי גן עדן של כסף וזהב, אינם גשמיות כסף וזהב חס ושלום, כמובא בזוה"ק (פרשת תרומה דף ק"נ ע"א), וזה לשונו, ויטעו ה' אלהים גן בעדן מקדם (בראשית ב, ח), איהו נטע ליה בשמא שלים כגוונא עלאה לעילא, וכל דיוקנין עלאין כלהו מרקמן ומתציירין בהאי גן עדן דלתתא, ותמן אינון כרובים לאו אינון גליפין בגליפוי דבני נשא, מדהבא או ממלה אחרא, אלא כלהו נהורין דלעילא גליפין ומתציירין בציורא מרקמא עובדי ידי אומנא דשמא שלים דקודשא בריך הוא, וכלהו מחקקן תמן, וכל דיוקנין וציורין דהאי עלמא כלהו מתציירין תמן, וגליפן ומתחקקן תמן כלהו כגוונא דהאי עלמא, עד כאן לשונו.

איהו וכו'. הגן העדן נטוע בארץ, באלו הנטיעות שנטע הקדוש ברוך הוא. כמו שאמר ויטע הויה אלקים גן בעדן מקדם. הוא נטע אותו בשם השלם, דהיינו הויה אלקים כעין ג"ע העליון למעלה. וכל צורות עליונות כולן, מרוקמות ומציורות בגן עדן הוה שלמטה. ושם הם הכרובים. ואינם נחקקים בחקיקת בני אדם מזהב או מדבר אחר, אלא כולם אורות שלמעלה חקוקות ומציורות בציור מרוקם מעשה חושב של שם שלם של הקדוש ברוך הוא. וכולם נחקקים שם. וכל הצורות והציורים של עולם הזה דהיינו הרוחות של בני אדם, כולם מצוירות שם, ומפותחים, ונחקקים שם כולם כעין שהיו בעולם הזה.

טו. הציורות המרוקמות בגן עדן שלמטה
גן העדן הוא נטוע בארץ באותן נטיעות שנטע אותו הקדוש ברוך הוא, כמו שצ"ל (בראשית ב) ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם. הוא נטע אותו בשם שלם, כדגמת עליון שלמעלה. וכל הדיוקנאות העליונים פלם, מרקמים ומצירים בגן העדן הנה שלמטה, ושם הם הכרובים. אינם חקוקים בחקיקות של בני אדם מזהב או מדבר אחר, אלא פלם אורות שלמעלה חקוקים ומצירים בציור מרקם, מעשה ידי אמן של השם השלם של הקדוש ברוך הוא, וכלם חקוקים שם. וכל הדיוקנאות והציורים של העולם הזה, פלם מצירים שם, וחקוקים ומתחקקים שם פלם כמו העולם הזה. [פירוש הסולם - מאמר והנה טוב מאד:] גן עדן

פרק ד

מלבישים הנשמה לבוש יקר שיוכל לקבל אור הגן עדן

וכיון שנסתלק האדם, מתפשט מהאי גופא דהאי עלמא שהוא ממשכי דחויא טו, ומתלבש שם בלבוש יקר כדי שיוכל לקבל אור הגן עדן. ומתחילה מכניסים אותו בהיכל הראשון, כיון שלא נתרגל עוד לקבל תענוגי עולם העליון, ומשתהה שם בזה ההיכל זמן מה^{טז}, ואחר שכבר מוכן, מכניסין אותו היכל לפנים מהיכל. כי שבעה היכלות יש בגן עדן מהיכלות הכלליות, והמה גדולים ונוראים כמה פעמים בלי שיעור מזה העולם.

אלפי אלפים ורבי רבבות היכלות, מוכנים בשביל כל צדיק וצדיק

וכל היכל יש בו אלפי אלפים ורבי רבבות היכלות, שהוכן בשביל כל צדיק וצדיק מדור והיכל לפי כבודו (כמובא בווה"ק פרשת בלק דף קצ"ו ע"ב, ובוהר חדש פרשת אחרי בתחילת מדרש הנעלם, ויתר ספרי קודש). וכן בכל היכל יש מדורין רבים, לכל אחד לפי הראוי לו, בשביל שלכל מצוה יש לה אלפים ורבבות מיני היכלין של חלוקי מקיימי המצות, כי כל אחד לפי ערך שעושה המצוה, אם ביראה ובאהבה ובמסירת נפש, ולפי ערך הצער שסבל בשביל המצוה, ככה זוכה להשיג לפי זה היכל ומדור, ולהתעטר בז' חופות של גן עדן, ואלפים ורבבות מלאכים הממונים לשמש את הצדיקים בגן עדן, וגם כל אחד לפי מעשיו ולפי עבודתו להטעימו בהשגת אור זיו השכינה ותענוגים עליונים ומופלאים, כי אפילו הקטן שבתענוגי עולם העליון אי אפשר לבאר ולשער בשכלינו כלל.

העדן הזה לא שלטה בו עין כל בריה

ולפנים מזה הוא העדן שלא שלטה בו עין כל בריה, כי לא נגלה זאת אפילו לנביאים, כמובא (ברכות דף ל"ד ע"ב) מאי (ישעי' סד, ג) עין לא ראתה, רבי שמואל בר נחמני אמר זה עדן שלא שלטה בו עין כל בריה, שמא תאמר אדם הראשון היכן היה, בגן, ושמא תאמר הוא גן הוא עדן, תלמוד לומר (בראשית ב, ט) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, גן לחוד, ועדן לחוד.

טז. עיין תיקוני זהר תיקון כ"א (דף מ"ח עמוד ב'), וזה לשונו: גופא דבר נש בהוא עלמא איהו צרעת ממשכא דחויא, לבתר דאתפשט מניה והדר לגנתא דעדן אתלבש בגופא קדישא דיליה, עכ"ל. ועיין גם כן בוהר פ' תרומה (דף ק"ג ע"א) שנעתק להלן בפרק זה. יז. עיין ספר חסד לאברהם מעין חמישי נהר מ"ד.

טז. עיין תיקוני זהר תיקון כ"א (דף מ"ח עמוד ב'), וזה לשונו: גופא דבר נש בהוא עלמא איהו צרעת ממשכא דחויא, לבתר דאתפשט מניה והדר לגנתא דעדן

והנה אמרנו לעיל שמתלבש שם בלבוש יקר וכו', ואעתיק לך מזה"ק פרשת תרומה (דף ק"ג ע"א), וזה לשונו:

כיון דאתפשטיי האי גופא מההוא רוחא ע"י דההוא מלאך המות, אזלא ומתלבשא בההוא גופא אחרא דבגנתא דעדן, דאתפשיט כד אתי להאי עלמא, ולית חדו לרוחא בר בההוא גופא דתמן, וחדוי על דאתפשט מהאי גופא דהאי עלמא ואתלבש בלבוש אחרא שלים, כגוונא דהאי (נ"א דההוא) עלמא, וביה יתיב ואזיל ואסתכל למנדע ברזין עלאין, מה דלא יכיל למנדע ולאסתכלא בהאי עלמא בגופא דא.

וכד אתלבשת"י נשמתא בההוא לבושא דההוא עלמא, כמה עדונין כמה כסופין דיליה תמן. מה גרים לגופא דא לאתלבשא ביה רוחא, הוי אימא ההוא דאפשיט ליה לבושין אלין, וקב"ה עביד טיבו עם בריין דלא אפשיט ליה לבר נש לבושין אלין עד דאתקין ליה לבושין אחרנין יקירין וטבין מאלין.

בר לאינון חייבי עלמא דלא אהדרן בתיובתא שלימתא למאריהון, דערטיליאין אתו להאי עלמא וערטיליאין יתובון תמן, ונשמתא אזלא בכסופא לגבי אחרנין,

פי' סולם. וכד אתלבשת נשמתא וכו'. וכשהנשמה מתלבשת בלבוש ההוא של עולם הזה, כמה עדונים כמה חמדות יש לו שם. מי גרם לגוף הזה, שבגן העדן, שיתלבש בו הרוח, הוי אומר, מי שהפשיט לו הלבושים האלו של עולם הזה, שהוא מלאך המות. הרי שהמלאך המות הוא טוב מאד. והקדוש ברוך הוא עושה חסד עם הבריות שאינו מפשיט האדם בלבושים שבעוה"ז, עד שמתקן לו לבושים אחרים יקרים וטובים מאלו, בגן העדן.

האנשים שאינם חוזרים בתשובה, ערומים באו לעולם הזה, וערומים ישובו שמה

כ. פְּרִט לְאוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שְׁלֵא חָזְרוּ בְּתִשְׁבּוּבָה שְׁלֵמָה לְרְבוּנָם, שְׁמַעְרְטִילִים בָּאוּ לְעוֹלָם הַזֶּה וּמַעְרְטִילִים יִשׁוּבוּ לְשָׁם. וְהַנְּשָׂמָה הוֹלְקֶת בְּבוֹשָׁה קְלָפִי אַחֲרוֹת, כִּי אֵין לָהּ קָלָל לְבוּשִׁים, וְנִדְוִינִית בְּאוֹתוֹ גִּיהֵנִם שְׁבָאֲרִיךְ מִתּוֹף אוֹתָהּ הָאֵשׁ שְׁלֵמְעוּלָה. וְיֵשׁ מִהֵן שְׁמַצְפָּצוֹת וְעוֹלוֹת, וְאֵלוֹ הֵם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שְׁחָשְׁבוּ בְלִבָּם תְּשׁוּבָה וּמָתוּ, וְלֹא יָקְלוּ לְעִשׂוֹת אוֹתָהּ. אֵלֶּה נִדְוִינִים שָׁם בְּגִיהֵנִם, וְאַחַר קִף מַצְפָּצִים וְעוֹלִים. בֵּר לֵאנוּן חַיִּיבֵי וְכוּ'. חוּץ מֵאלוֹ רִשְׁעֵי עוֹלָם, שְׁאִינִם חוֹזְרִים בְּתִשְׁבּוּבָה שְׁלֵמָה לֵאדוֹנֵם, שְׁעוֹרִימִים בָּאוּ לְעוֹלָם הַזֶּה וְעוֹרִימִים יִשׁוּבוּ שְׁמָה. וְהַנְּשָׂמָה הוֹלְכֶת בְּבוֹשָׁה מִנְשֵׁמוֹת אַחֲרוֹת, כִּי אֵין לָהּ לְבוֹשׁ כָּלל, וְנִדְוִינִית בְּגִיהֵנִם שְׁבָאֲרִיךְ מִן הָאֵשׁ שְׁלֵמְעוּלָה. וְיֵשׁ מִהֵם שְׁמַצְפָּצִים בְּגִיהֵנִם וּמִיד עוֹלִים, וְאלוֹ הֵם רִשְׁעֵי עוֹלָם, שְׁחָשְׁבוּ בְּתִשְׁבּוּבָה בְּלִבָּם, וּמָתוּ

יה. השמחה הגדולה כשהרוח מקבל הגוף החדש בגן עדן וְשִׁמְגִיעַ זְמַנּוֹ לְלֶקֶת וְלְצִאת מִהָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יוֹצֵא עַד שְׁמֵלֶאךְ הַמְּנוֹת הַזֶּה מִקְשִׁיטוֹ הַלְבוּשׁ שֶׁל הַגּוּף הַזֶּה. כִּינּוֹן שְׁנִפְשֵׁט הַגּוּף מֵאוֹתָהּ רִיחַ עַל יְדֵי אוֹתוֹ מִלֵּאךְ הַמְּנוֹת, הוֹלֵךְ וּמִתְלַבֵּשׁ בְּאוֹתוֹ גּוּף הָאֲחֵר שְׁבָגֵן עֲדוֹן שְׁמַמְנוֹ הַתְּפִשֵׁט כְּשֶׁבֵּא לְעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵין שְׁמִחָה לְרוּחַ פְּרִט לְאוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁל שָׁם, וְשִׁמְחָה עַל שֶׁהַתְּפִשֵׁט מִהַגּוּף הַזֶּה שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַתְּלַבֵּשׁ בְּגוּף אַחֵר שֶׁלֵּם כְּמוֹ שֶׁל (אוֹתוֹ) הָעוֹלָם הַזֶּה, וְבוֹ יוֹשֵׁב וְהוֹלֵךְ וּמִתְבּוֹנֵן בְּסוּדוֹת הָעֲלִיוֹנִים, מַה שְׁלֵא יִכְלֵדַעַת וְלִהְתְּבּוֹנֵן פְּעוֹלֵם הַזֶּה בְּגוּף הַזֶּה.

[פירוש הסולם - מאמר והנה טוב מאד:] כיון דאתפשט הגוף מעל הרוח על ידי מלאך המות, הולך הרוח ומתלבש בגוף האחר שבגן העדן, שנתפשט ממנו בשעה שבא לעולם הזה. ואין שמחה לרוח וזלת בגוף ההוא אשר שם, והוא שמח שנתפשט מן הגוף של עולם הזה, ונתלבש בלבוש אחר השלם מגן עדן, שהוא כעין עולם הזה. ובו יושב והולך ומסתכל לדעת בסודות עליונים, מה שלא יכול לדעת ולהסתכל בהיותו בעולם הזה בגוף הזה.

יט. וכשמלתבשת הנשמה באתו לבוש של אותו עולם, כמה עדונים וכמה כסופים שלה שם. מה גרם לגוף הזה להתלבש בו הרוח? הנה אומר, אותו מעשה שהפשיטו מהלבושים הללו. והקדוש ברוך הוא עושה טוב עם הבריות שלא מפשיט מהאדם הלבושים הללו עד שמתקין לו לבושים אחרים נקבדים וטובים מאלה.

דלית לה לבושיין כלל, ואתדנת בההוא גיהנם דבארעא מגו ההוא אשא דלעילא, עד כאן לשוננו.

ובכל פעם שהנשמה תעלה מעולם לעולם צריכה להתלבש בלבוש אחר, כמובא בזוה"ק (פרשת ויקהל דף ר"י ע"א ואילך), וזה לשוננו:

באמצעייתא דהאיכא רקייעא קיימא פתחא חדא לקבל פתחא דהיכלא דלעילא, דבההוא פתחא פרחין נשמתין מגנתא דלתתא לעילא, בחד עמודא דנעיץ בגנתא עד ההוא פתחא.

גו ההוא^{כב} רקייעא (נ"א עמודא) בההוא פתחא דאיהו באמצעייתא דרקייעא דבגנתא, עאלין בגוה תלת גווינין דנהורא כלילין כחדא, ונהרין לגווינין דההוא עמודא, וכדין רקייעא (נ"א עמודא) דא נציץ ואתלהיט בכמה גווינין (נ"א נהורין) דמתלהטין.

בכל שעתא נהרין צדיקיא מההוא זיוא עלאה, אבל בכל שבתא ושבתא ובכל ריש ירחא, אתגלייא שכינתא יתיר משאר זמני בהאי רקייעא, ואתיין כלהו צדיקיא וסגדין לגביה.

ההוא פתחא שבאמצע רקייע, שדרך העמוד הזה עולות הנשמות מארץ דגן עדן אל הרקייע דגן עדן, דהיינו לעת גדלות כשהבינה ותו"מ, הנבחנים לעמוד. עולים בחזרה לרקייע דגן עדן, לוקחים עמהם גם את הנשמות שבארץ דגן עדן, ומעלה אותם לרקייע דגן עדן.

באמצע הרקייע שעל הגן, נכנסים בו ג' גווינים של אור, שהם הב"ד כלולים יחד

כב. בתוך אורו רקייע (עמוד) באורו פתח, שהוא באמצע הרקייע שבגן, נכנסים לתוכה שלשה גווינים של אור כלולים באחד, ומאירים לצורות אורו העמוד. ואז הרקייע (העמוד) הזה נוצץ ומתלהט בכמה גווינים (אורות) שמתלהטים. בכל שעה מאירים הצדיקים מאותו זיו עליון. אבל בכל שבת ושבת ובכל ראש חודש מתגלה השכינה יותר משאר הזמנים באותו רקייע, וכל הצדיקים באים ומשתיקוים לה. פי' סולם גו ההוא רקייעא וכו'. בתוך רקייע הזה, בפתח ההוא שהוא באמצע הרקייע שעל הגן, נכנסים בו ג' גווינים של אור כלולים יחד, שהם הב"ד, ומאירים לגווינים של עמוד ההוא שעלה שם, ואז עמוד הזה נוצץ ומתלהט בכמה גווינים הלוהטים. והצדיקים שעלו עם העמוד ההוא לרקייע, מקבלים האורות מן הרקייע דרך עמוד הזה. ובכל שעה מאירים הצדיקים מזיו העליון ההוא, כלומר, שזה נוהג תמיד, אבל בכל שבת ושבת ובכל ראש חודש מתגלה השכינה ברקייע הזה יותר מבשאר הזמנים, וכל הצדיקים באים ומשתיקוים אליה.

ולא יכלו לעשות תשובה. אלו נדונו שם בגיהנם, ומצפצפים ועולים לאחר כך.

כא. באמצע הרקייע הזה עומד פתח אחד כנגד הפתח שאמרנו של ההיכל שלמעלה, שבאורו פתח הנשמות פורחות מהגן שלמעלה למעלה בעמוד אחד הנעוץ בארץ של הג"ע, עד לאותו פתח.

פי' סולם באמצעייתא דהאי רקייע וכו'. באמצע רקייע הזה נמצא פתח אחד כנגד פתח ההיכל שלמעלה ביצירה, שבפתח ההוא פורחות הנשמות מגן עדן התחתון למעלה, בעמוד אחד הנעוץ בארץ של הג"ע, ומגיע עד פתח ההוא.

פירוש, כבר נתבאר לעיל (אות הצ"ט) ענין הפתח שנעשה באמצע הרקייע, שהוא הסיום החדש שנעשה באמצע המדרגה של השמים דגן עדן, מחמת עלית המלכות במקומו בינה, שמשום הסיום הזה נפלה חצי המדרגה, דהיינו בינה ותו"מ, לבחינת המדרגה שלמטה, שהוא הארץ דגן עדן, אשר לעת גדלות, כשחוזרת המלכות למקומה ובינה ותו"מ עולים למעלה למדרגתם לרקייע, לוקחים עמהם גם המדרגה התחתונה, דהיינו אותם הנשמות שהם בבחינת הארץ דגן עדן, ונמצא, שסיום החדש שנעשה בינה נתהפך להיות לפתח בשביל התחתון, שיוכל דרך שם לעלות לעליון. ותדע, שאותם בינה ותו"מ שנפלו תחילה למטה לארץ דגן עדן, הם הנבחנים, בחד עמודא דנעיץ בגנתא, כי התדבקוים במדרגת הארץ דגן עדן, בבחן כמו שהם נעוצים בתוך קרקע הגן, והם עצמם נבחנים כעמוד גבוה המגיע עד

זכאה חולקיה^{כג} מאן דזכי להני לבושי דקאמרן, דמתלבשן בהו צדיקאי בגנתא דעדן (לחא) אלין מעובדין טבין דעביד בר נש בהאי עלמא בפקודי אורייתא, ובהון קיימא נשמתא בגנתא דעדן לתתא, ואתלבשת בהני לבושין יקירין. כדכ' סלקא נשמתא בההוא פתחא דרקיעא לעילא, אזדמנן לה לבושין אחרנין יקירין עלאין, דאינון מרעותא וכונה דלבא באורייתא ובצלוחתא, דכד סלקא ההוא רעותא לעילא מתעטר בה מאן דמתעטרא, ואשתאר חולקא לההוא בר נש, ואתעביד מניה לבושין דנהורא לאתלבשא בהו נשמתא לסלקא לעילא, עד כאן לשונו.

על ידי הלבושים החדשים יזכה להתעדן ב"ג נהרא אפרסמונא דכיא המוכן לצדיקים מנהר היוצא מעדן וכיון שנתלבש באלו הלבושין, אז זוכה להתעדן מתענוגי זיו הדר ויקר עליון, ותלת עשר נהרא אפרסמונא דכיא המוכן לצדיקים מנהר היוצא מעדן. ועל ידי זה הלבוש יש בכוח הנשמה לסבול זה הריח הטוב והנעים, כי בלי זה הלבוש אי אפשר לה לסבול את התענוג המופלא והנורא, שהקדוש ברוך הוא משפיע מכחו לחסידים וצדיקים, לסבול ולקבל שכרם, שלא יתבטלו במציאות מגודל הזיו והזהר והתענוג העליון.

כמובא בזוה"ק^{כד} (פרשת ויקהל דף ר"י ע"ב ואילך), וזה לשונו, וְהָיָה נִקְוָה אֲתָנְהִיר, וְאֲתַעְבִּיד עֲדָן וְאֲנֶהְרָא. וְלֹא אֵית מֵאן דְּשְׁלִיט לְמַחְמֵי וְלְמַנְדַּע לְהָאֵי

שְׁשׁוּלְט לְרֵאוּת וְלְדַעַת אֶת הַנִּקְוָה הַזֶּה פֶּרֶט לְאוּתוֹ אוֹר שְׁמַתְפֶּשֶׁט מִמְּנָה, שְׁמִשְׁתַּחֲוִים לִפְנֵי אוֹתָם הַצְּדִיקִים שְׂבָגוּ עֲדוֹ, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאֵר. וְהַנִּקְוָה הַתַּחְתּוֹנָה הַזֶּה הִיא גַּם אֶל הַעֲדָן הָעֲלִיּוֹן, הַמְּקוּם שֶׁלֹּא נִתֵּן לְדַעַת וְלַהֲתַבּוֹנֵן. עַל כֵּן זֶה כְּתוּב, (ישעיה סה) עֵין לֹא רָאִתָּה אֱלֹהִים וּזְלַתְרִי. הַשֵּׁם הַזֶּה הַתְּפֶרֶשׁ. אֱלֹהִים וּזְלַתְרִי - זֶה הַנִּקְוָה הַתַּחְתּוֹנָה הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אֶת הַעֲדָן הַזֶּה שְׁלֹמְטָה שְׁטֵמוֹן בְּגוֹ, וְאֵין אַחַר שְׁמִפִּיר אוֹתוֹ. אֱלֹהִים וּזְלַתְרִי - זֶה הַעֲדָן הָעֲלִיּוֹן עַל הַכֹּל, שֶׁהוּא סוּד הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא מִפִּיר אֶת הַנִּקְוָה הַתַּחְתּוֹנָה כְּצִדִּיק אֶחָד שְׂיוֹצֵא מִמֶּנּוּ, נֶהְרַ שְׁמִירוֹהָ אוֹתָהּ, וְאֵין מִי שְׁמִפִּיר אוֹתָהּ פֶּרֶט לוֹ, שְׁכַתּוֹב אֱלֹהִים וּזְלַתְרִי, שֶׁהוּא אַחֲרוֹ לְמַעַלָּה לְמַעַלָּה עַד אֵין סוּף. סוּלָם. וְאוֹתָהּ נִקְוָה מֵאִירָה, וְנִעְשָׂה עֲדוֹ לְהָאִיר, וְאֵין מִי שְׁשׁוּלְט לְרֵאוּת וְלְדַעַת אֶת הַנִּקְוָה הַזֶּה פֶּרֶט לְאוּתוֹ אוֹר שְׁמַתְפֶּשֶׁט מִמְּנָה, שְׁמִשְׁתַּחֲוִים לִפְנֵי אוֹתָם הַצְּדִיקִים שְׂבָגוּ עֲדוֹ, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאֵר. וְהַנִּקְוָה הַתַּחְתּוֹנָה הַזֶּה הִיא גַּם אֶל הַעֲדָן הָעֲלִיּוֹן, הַמְּקוּם שֶׁלֹּא נִתֵּן לְדַעַת וְלַהֲתַבּוֹנֵן. עַל כֵּן זֶה כְּתוּב, (ישעיה סה) עֵין לֹא רָאִתָּה אֱלֹהִים וּזְלַתְרִי. הַשֵּׁם הַזֶּה הַתְּפֶרֶשׁ. אֱלֹהִים וּזְלַתְרִי - זֶה הַנִּקְוָה הַתַּחְתּוֹנָה הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ

כג. זכאה חולקיה מאן וכו'. אשרי חלקו מי שזכה לאלו הלבושים שאמרנו (באות ש"א) אלו הלבושים הם ממעשים טובים שעשה האדם בעולם הזה במצות התורה, דהיינו מצות התלויות במעשה, ובהם עומדת הנשמה בגן עדן התחתון ומתלבשת באלו הלבושים היקרים.

כד. קשעולה הנשמה באתו פתח הרקיע למעלה, מן המעלה לה לבושים אחרים נקבדים עליונים, שהם מרצון וכונת הלב בתורה ובתפלה, שקשעולה אותו רצון למעלה, מתעטר בה מי שמתעטר, ונשאר חלק לאותו אדם, ונעשה ממנו לבושים של אור להקלביש בהם הנשמה לעלות למעלה.

סולם. כד סלקא נשמתא וכו'. כשעלתה הנשמה דרך פתח הרקיע למעלה, מודמנים לה לבושים אחרים יקרים עליונים שהם נעשים על ידי מצות התלויות ברצון וכונת הלב בתורה ותפלה, כי כשעולה הרצון ההוא למעלה, מתעטר בה מי שמתעטר, וחלק ממנו נשאר לאדם ההוא, ונעשה ממנו לבושי אור שנתלבש בהם הנשמה לעלות למעלה.

כה. וְאוֹתָהּ נִקְוָה מֵאִירָה, וְנִעְשָׂה עֲדוֹ לְהָאִיר, וְאֵין מִי

נקודה, בר ההוא נהירו דאתפשט מניה, דסגדין לקמיה אינון צדיקיא דבגנתא דעדן, כמה דאתמר. והאי נקודה תתא, איהי גנתא לגבי עדן עלאה, אתר דלא אתיהיב למנדע ולאסתכלא. על כל דא כתיב, (ישעיה סד) עין לא ראתה אלהים זולתך. שמה דא אתפרש, אלהים זולתך, דא נקודה תתא קדישא, דאיהו ידע האי עדן דלתתא, דטמיר בגנתא, ולית אחרא מאן דיידע ליה. (בראשית כ"ו ע"א) אלהים זולתך, דא עדן עלאה על כלא, דאיהו רזא דעלמא דאתי, דאיהו ידע לנקודה תתא, בחד צדיק דנפיק מניה, נהר דרוי ליה, ולית מאן דיידע ליה בר איהו, דכתיב אלהים זולתך, דאיהו אחיד לעילא לעילא עד אין סוף.

והאי נהרי דנפיק מעדן לתתא רזא איהו לחכימין, ברזא דכתיב (ישעי' נח, יא) והשביע בצחצחות נפשך, ומלה דא אתפרש לעילא ותתא, נשמתא דנפקא מהאי עלמא דחשוכא, איהי תאיבת למחמי בנהירו דעלמא עילאה, כהאי בר נש דתאיב למשתי בתאיבו למיא, הכי כל חד וחד איהו צחצחות, כמה דאת אמר (שם ה, יג) צחה צמא, צמא מאינון צחות דנהורין דגנתא ורקיעא והיכלין דגנתא.

וההוא נהרי דנפיק מעדן, כל אינון נשמתין בלבושי יקר יתבין על ההוא נהר, ואלמלא ההוא לבושא לא יכלין למסבל, וכדין מתישבן ורוון באינון צחות ויכלי למסבל, וההוא נהר איהו תקונא דנשמתין לאתישבא ולאזנא ולאנתהנאה מאינון צחות, ונשמתין אתהנן (נ"א אתתקנו) על ההוא נהר ומתישבן ביה וכו'.

הזה, היא תאבה לראות באור העולם העליון פאדם הזה שתאב לשנות מים בתאנה. כך כל אדם ואדם הוא צחצחות, כמו שנאמר (ישעיה ה) צחה צמא. צמא, מאותם צחות של אורות של הגן והרקיע וההיכלות של הגן.

כו. ואותו נהר שיוצא מעדן, כל אותו נשמות בבושי כבוד יושבות על אותו נהר, ואלמלא אותו לבוש, לא יכלים לקבל, ואז מתישבות ורוות באותם צחות ויכולות לקבל. ואותו נהר הוא תקון הנשמות להתישב ולהיון ולהנות מאותן צחות, והנשמות נהנות (מתקנות) על אותו נהר ומתישבות בו.

סולם. ואותו נהר שיוצא מעדן, כל אותו נשמות בבושי כבוד יושבות על אותו נהר, ואלמלא אותו לבוש, לא יכלים לקבל, ואז מתישבות ורוות באותם צחות ויכולות לקבל. ואותו נהר הוא תקון הנשמות להתישב ולהיון ולהנות מאותן צחות, והנשמות נהנות (מתקנות) על אותו נהר ומתישבות בו.

את העדן הזה שלמטה שטמונו פנו, ואין אחר שמפיר אותו. אלהים זולתך - זהו העדן העליון על הכל, שהוא סוד העולם הבא, שהוא מפיר את הנקודה המתחננה בצדיק אחד שיוצא ממנו, נהר שמרונה אותה, ואין מי שמפיר אותה פרט לו, שקתוב אלהים זולתך, שהוא אחוז למעלה למעלה עד אין סוף.

כו. והנהר הזה שיוצא מעדן למטה הוא סוד לחכמים בסוד הפתוב, והשביע בצחצחות נפשך. והדבר הזה התפרש למעלה ומטה. הנשמה שיוצאת מעולם החשך הזה, היא תאבה לראות באור העולם העליון פאדם הזה שתאב לשנות מים בתאנה. כך כל אדם ואדם הוא צחצחות, כמו שנאמר (ישעיה ה) צחה צמא. צמא, מאותם צחות של אורות של הגן והרקיע וההיכלות של הגן.

סולם. והנהר הזה שיוצא מעדן למטה הוא סוד לחכמים בסוד הפתוב, והשביע בצחצחות נפשך. והדבר הזה התפרש למעלה ומטה. הנשמה שיוצאת מעולם החשך

ובגין דמתקנינן^כ נשמתין על ההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן, יכלין לאתיישבא באינן צחות עלאין ולסלקא לעילא, בההוא פתחא דאמצעיאתא דרקיעא, וחד עמודא דקאים באמצעות גגנתא דקאמרן.

בההוא עמודא^{כט} סלקין לעילא בגו ההוא פתחא דרקיעא, וביה סחרניה אית ביה ענן ועשן ונגה (ישעי"ד, ה). ואף על גב דאוקמוה להאי קרא'ל, אבל ענן ועשן אלין מלבר, ונגה מלגו, ודא איהו לחפיא על אינן דסלקין לעילא דלא יתחזון מקמי אינן דיתביין לתתא

והא הכאל^ל רזא דרוזין כד (נ"א בעי קב"ה לאתתקנא האי נקודה וכו') האי נקודה בעא לאתתקנא בתקונוי ולא תקשטא, בשבתי ובזמני ובחגי, משדר ארבע אנפין

ולהתקשט בַּשְּׁבָתוֹת וְזַמְנִים וְבַחֲגִים, שוּלְחַת אַרְבַּע פְּנֵי נֶשֶׁר, וְעוֹמְדִים עַל הַהֵיכָל שֶׁנֶּקְרָא דְרוֹר, וְהֵינּוּ מֵר דְרוֹר. וּבְגִלְגַל קָף בְּשַׁנְת הַיּוֹבֵל צְרִיכִים לְהַכְרִיז דְרוֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר (ויקרא כה) וְקִרְאתֶם דְרוֹר. וְאוֹתָם אַרְבַּע פְּנֵים נוֹתְנִים קוֹל, וְאֵין מִי שֶׁיִּשְׁמַע אוֹתוֹ פֶּרֶט לְאוֹתוֹ הַנְּשָׁמוֹת הַרְאִיּוֹת לְעֵלוֹת, וְהֵן מִתְּפַנְסוֹת שָׁם, וְלוֹקְחִים אוֹתָם אַרְבַּע הַפְּנֵים הַלּוֹ, וּמְכַנְּסִים אוֹתָם פְּנִימָה פְּאוֹתוֹ עֲמוּד שְׁעוֹמֵד בְּאֶמְצַע.

סולם. והא הכא רזא וכו'. והרי כאן סוד הסודות. כי כשנקודה הזו, דהיינו הגן, שהיא מלכות דבינה דארץ דעשיה, הנקראת נקודה, רצתה להתתקן בתקוניה ולהתקשט בשבת ובזמנים ובחגים, שולח לה הקדוש ברוך הוא ד' פנים של נשר, ועומדים על ההיכל שנקרא דרוֹר, והיינו מר דרוֹר. ומשום זה בשנת היובל צריכים להכריז דרוֹר, כמו שאמר וקראתם דרוֹר לכל יושביה. ואלו ד' פנים נותנים קול, דהיינו שקוראים דרוֹר לכל יושבי הגן, ואין מי שישמע אותו, חוץ מאלו הנשמות הראויות לעלות, והם מתאספים שם בהיכל הדרור, ואלו ד' פנים לוקחים אותם ומכניסים אותם לפנים בעמוד ההוא העומד באמצע הגן.

ביאור הדברים, בשבת וי"ט ור"ח מאירים מוחין גדולים בכל העולמות, ונודע שאינם מתפשטים ממעלה למטה אלא שהתחתונים עולים במקום מדרגות העליונות ושם מקבלים המוחין ההם ולא במקומם. ובכדי שכל תחתון יוכל לעלות לעליון צריכים לפתיחת הפתחים שבאמצע הרקיעים, שדרך שם עולה התחתון למקום העליון, ופתיחה זו נעשה על ידי ג' שמות אהיה, המורידה המלכות ממקום בינה למקומה עצמה ואז נפתח אותו הגבול של סיום החדש שהיה במקום בינה, שה"ס הרקיע, ויכולים בינה ותו"מ שנפלו מעליו לחזור למדרגתם והם לוקחים עמהם גם את התחתון שהיו דבוקים בו בעת נפילתם ומעלים אותו לעליון, כמו שנתבאר זה באורך לעיל (אות קלא') ע"ש כל ההמשך.

כח. הנשמות מתקנות על ידי נהר היוצא מעדן ומשום שְׁהַנְּשָׁמוֹת מִתְּתַקְנוֹת עַל אוֹתוֹ נֶהַר שְׁיוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן, יְכוּלוֹת לְהִתְיַשֵּׁב בְּאוֹתוֹן צְחוֹת עֲלִיוֹנוֹת וְלְעֵלוֹת לְמַעְלָה פְּאוֹתוֹ פֶּתַח שֶׁבְּאֶמְצַע הַרְקִיעַ, וְעֲמוּד אֶחָד שְׁעוֹמֵד בְּאֶמְצַע הַגֵּן, כְּפִי שֶׁאֶמְרֵנוּ.

סולם. ובגין דמתקנינן נשמתין. ומשום שהנשמות מתקנות על נהר ההוא הנמשך ויוצא מעדן, הן מכולות להתישב בצחות אלו העליונות, ולעלות למעלה, בפתח ההוא שבאמצע הרקיע, ובעמוד אחד העומד באמצע הגן, כמו שאמרנו (לעיל אות ש"ו) ונתבאר הכתוב, והשביע בצחצחות, למעלה ולמטה, בצחצחות שלמעלה, כמו שאמר כאן. ובצחצחות שלמטה, שהן האורות של הגן והרקיעים וההיכלות כמו שאמר (באות ש"ד) ושניהם נעשים על ידי הנהר היוצא מעדן.

כט. פְּאוֹתוֹ עֲמוּד עוֹלִים לְמַעְלָה בְּתוֹף אוֹתוֹ פֶּתַח שֶׁל הַרְקִיעַ, וְבוֹ סְבִיבוֹ יֵשׁ בוֹ (ישעי"ד) עֵנָן וְעֵשֶׁן נֹגֵה. וְאֵף עַל גַּב שֶׁבְּאֶרְזוֹהוּ לְזֶה הַפְּסוּקָה, אֲבָל עֵנָן וְעֵשֶׁן אֵלוּ מִבְּחוּץ, וְנֹגֵה מִבְּפְנִים. וְזֶה הוּא לְחֻפּוֹת עַל אֵלוּ שְׁעוֹלִים לְמַעְלָה, שְׁלֵא יֵרְאוּ מִלְּפָנֵי אֵלוּ שִׁיּוֹשְׁבִים לְמִשָּׁה.

סולם. בההוא עמודא סלקין וכו'. בעמוד ההוא שבאמצע הגן עולים למעלה, דרך פתח ההוא שברקיע דגן עדן, נשמות הצדיקים. ובו מסביב, יש בו ענן ועשן ונגה. בסוה"כ, וברא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן ונגה וגו'. ואף על פי שהעמידו מקראי הזה, אבל ענן ועשן אלו היו מבחוץ ונגה מבפנים, וזה היה כדי לכסות על אותם העולים למעלה, שלא יתראו לאלו היושבים למטה.

ל. כז. בודה פרשת ויחי (דף רי"ט עמוד א'). פרשת אחרי (דף נ"ט ע"א). ועיין גם כן לעיל פ"ב (מההר חדש פ' נח במדרש הנעלם).

סוד הסודות של ד' פנים של נשר

לא. וְהָרִי כָּאֵן סוּד הַסּוּדוֹת. בְּאֶשֶׁר (רצתה הקדוש ברוך הוא לתקו הגקדה הזו) הַנְּקִיָּה הַזֹּה רוֹצֵה לְהִתְתַּקֵּן בְּתַקְוִיָּה

דנשר וקיימין על היכלא דאקרי דרור, והיינו מר דרור, ובגין דא בשתא דיובלא בעינן לאכרזא דרור, כמה דאת אמרת (ויקרא כה, י) וקראתם דרור, ואינן ארבע אנפין יהבין קלא, ולית מאן דישמע ליה בר אינון נשמתינ דאתחזון לסלקא, ואינון מתכנשין תמן ונטלי לון אלין ד' אנפין ואעלין לון לגו בההוא עמודא דקיימא באמצעיתא.

ובהיא שעתא^{לב} סלקא ההוא עמודא דעננא ואשא ותננא, ונגה מלגו. ואלין תרין אקרונ (ישעי' ס) מכון הר ציון ומקראיה, מכון הר ציון דא איהו תקונא דלעילא כד נקודא תתאה מתקשטא, ואינון מקראיה דההיא נקודא לאתקשטא.

ומקראיה, שעליהם אומר הכתוב וברא ה' על כל מכוון הר ציון ועל מקראיה עני יומם עשן ונגה אש להבה לילה וגו', כי מכוון הר ציון, הוא תקון שלמעלה כשנקודה התחתונה מתקשטת, דהיינו הארת הדרור על ידי ד' אנפין דנשר שלמעלה. והן הנשמות, הן מקראיה של נקודה ההיא, להתקשט, דהיינו אותן הנשמות ששמעו קריאת הדרור, נקראות מקראיה, מלשון קרואיה.

פירוש, כי נתבאר לעיל (אות ק"ל ד"ה וזה שאמר באות קכ"ג) שאף על פי שהמלכות ירדה ממקום בינה למקומה עוד לא נתבטל משם הסיום והגבול שנעשה בסבת עלית המלכות, כי קו אמצעי מקיים את הגבול בכח מסך דחירק שבו, והבינה ותו"מ שמתחברים למדרגתם אינם מתחברים בעמדם למטה מסיום החדש, אלא מוכרחים לעלות למעלה מסיום החדש ולהעשות קו שמאל לכתר וחכמה שנשארו במדרגה, עש"ה. (וכמו שאמר באורך לעיל אות רצ"ב ד"ה ב"יאוור הדברים).

ואלו הדיינים הנמשכים מקיום הגבול על ידי מסך דחירק שבקו אמצעי נקראים עננא ואשא ותננא ונגה, שבסבתם אין הארת הדרור נמשכת מסיום הרקיעים ולמטה לתוך הגן, אלא שמאירה מסיום הרקיעים ולמעלה, ועל כן מחויבים הנשמות יושבי הגן, לעלות עם עמודא דקיימא באמצעיתא לתוך הרקיע ושם מקבלים הארתן.

עני ועשן ונגה מכסה על אותן הנשמות שאינן ראויות שאינן יודעות מעליות הנשמות הראויות לעלות למעלה

זה שאמר למעלה (באות ש"ו) בההוא עמודא וכו' וביה סחרניה אית ביה עני ועשן ונגה וכו' ודא איהו לחפאי על אינון דסלקין לעילא דלא יתחזון מקמי אינון דיתבין לתתא כי אם היה הגבול מתבטל לגמרי והארת הרקיעים היה נמשך למטה לגן, אז היו כל הנשמות מקבלים הארה העליונה, בלי צורך לשום הכנה. אבל עתה כשמתקיים הגבול על ידי עני ועשן וכו' אין הארה העליונה מתפשטת למטה אלא שהנשמות צריכות

ורק שינוי אחד יש כאן, שמה שנקראים שם אויר, דהיינו בינה ותו"מ דעליון, מכונה כאן עמוד דקאים באמצע גנתא, וכמו שנאמר שם שהאויר נושא את התחתון ומעלהו לעליון, נאמר כאן שעמודא דקאים באמצעיתא נושא התחתון ומעלהו לעליון, כי היינו הך. **האיך הנשמות הולכות למעלה מההיכל דאיקרי דרור - הסוד של ושבתם איש אחוזתו**

וזהו אומרנו האי נקודה וכו' ולא תקשטא בשבתי ובזמני וחגי, דהיינו לקבל הארות ג' אהי' המבטלות הגבול שבסיום הרקיע, כי מחזירות המלכות משם למקומה. משדר ד' אנפין דנשר, שהם חו"ג תו"מ שבקו אמצעי הנקרא פני נשר, שבחו"ג תו"מ אלו מלוכשות ג' אהיה, שהארותן מורידה המלכות מסיום הרקיע למקומה, (כמו שאמר לעיל אות קלא"א ד"ה והארה זו, עש"ה) ומבטלת בזה כל הדיינים והגבול מעל הגן, וזה שאמר וקיימין על היכלא דאקרי דרור, דהיינו שהארותם היא הארת דרור וחירות, ונקרא היכל דרור, המשחירות כל הדיינים והגבולים מן כל המציאות שבגן, על ידי זה שמעלה אותם מסיום הרקיע ולמעלה על ידי עמוד האמצעי שבגן כנ"ל, והארה זו דומה להארת היובל שנאמר בו וקראתם דרור לכל יושביה, אף כאן אינון ארבע אנפין יהבין קלא, דהיינו קריאת הדרור לכל יושבי הגן, שנתבטלו כל הדיינים, וכל אחד יכול לעלות למעלה עם עמודא דקיימא באמצעיתא, ולית מאן דישמע ליה בר אינון נשמתינ דאתחזון לסלקא ואותן שאינן ראויות לעלות אינן מרגישות כלל מן דרור הזה. ואינון מתכנשין תמן בהיכל הדרור, ונטלי לון אלין ד' אנפין ואעלין לון לגו בההוא עמודא דקיימא באמצעיתא דהיינו שמתחברות בבינה ותו"מ דרקיעים הנפולים ונעוצים בגן. (כב"ל אות ש"ו) שעם עמוד הזה עולות מרקיע ולמעלה כפי מדרגתן. ש"ה"ס ושבתם איש אל אחוזתו.

סוד העמוד שמעלה עני ואש ועשן ונגה מבפנים לב. ובהיא שעתא סלקא וכו'. ובשעה ההיא מעלה עמוד ההוא עני ואש ועשן ונגה מבפנים, ושנים אלו הארת הדרור והנשמות, מכוון הר ציון

כיון דסלקין לי אלין נשמתין עד ההוא פתחא דרקייעא, כדין ההוא רקייעא סחרא סחריני דגנתא תלת זמנין, ומקל נעימו דסחרא ההוא רקייעא, נפקין כל אנון נשמתין ושמעיין ההוא נעימו דההוא רקייע, וחמאן ההוא עמודא דסלקא אשא ועננא ותננא ונגה דלהיט, וסגדין כלהו, כדין נשמתין סלקין בההוא פתחא עד דסלקין לגו עגולא דסחרא בההיא (נ"א לההיא) נקודה, כדין חמאן מה דחמאן, ומגו נהירו וחדוותא מההוא דחמאן סלקין ונחתין קרבין ורחקין.

ואיהי תאיבא לי לגבייהו ומתקשטא בנהירו, כדין אלביש קנאה (מנהורא) חד צדיק עלאה ואסתכל בנהורא ושפירו דהאי נקודה ובתקונהא, ואחיד בה וסליק לה

העמוד שפיעלה אש וענו ועשו ונגה שלוהט, וכלם משתתקים. ואז הנשמות עולות באותו הפתח, עד שעולים לתוך העגול שסובב באותה נקודה, ואז רואים מה שרואים, ומתוך האור והשקמה ממה שראו, עולים ויורדים, מתקרבים ומתרחקים.

סולם. כיון דסלקין אלין וכו'. כיון שעולות הנשמות עד פתח ההוא שברקייע, אז רקייע ההוא מסבב עצמו מסביב הגו' פעמים, דהיינו שהרקייע נוסע בג' דוכתי, בסוד ג' קוין, שיעקר הארתם הוא רק בעת הנסיעה (כ"ל בשלה דף ל"ט ד"ה וג'). ומקול הנעימות של סבוב הרקייע על ג' הקוין, יוצאות כל הנשמות שבפתח הרקייע, ושומעות נעימות ההיא של הרקייע, ורואות את עמוד ההוא שהעלה אותן, שהוא מעלה אש וענו ועשו ונגה הלוהט, דהיינו הדינים הלוהטים ממסך דחירק שבקו אמצעי הממייים את הגבול באופן שלא ימשכו האורות ממעלה לטה, כנזכר לעיל בדבור הסמוך, אלא ממטה למעלה בלבד, וכולן משתחוות. כלומר שמרכינות ראשן שזה יורה שמקבלות הגבול שלא ימשכו ממעלה למטה, שהוא בחי' ג' המכונה ראש, אלא שממעטות ראשן, שלא יקבלו האור רק בבחינת ממטה למעלה, שהוא הארת ו"ק דחכמה ולא ג' דחכמה. ואחר שהנשמות קבלו עליהן את הגבול שלא ימשכו אלא ממטה למעלה, אז עולות הנשמות דרך פתח ההוא, עד שעולות לתוך העגול המסבב נקודה ההיא, דהיינו לתוך הרקייע, המסבב את הגו הנקרא נקודה, שרקייע הזה ה"ס דחכמה, אז רואות מה שרואות דהיינו שמקבלות הארת חכמה הנקראת ראייה, ומתוך האורה והשמחה ממה שרואות, הן עולות ויורדות מתקרבות ומתרחקות, בסוד רצוא ושוב.

לד. כל צבאות השמים פותחים ואומרים, אשריכם צדיקים שומרי התורה, כי שמחת אדונכם הוא בכם

והיא משתוקקת אליהם ומתקשטת באור. ואז לובש קנאה (מאור) צדיק עליון אַחַד, ומסתכל באור ויפי של הנקודה הזו ובתקונה, ואחוז בה ומעלה אותה אליו, ומאיר אור באור ונהיים אַחַד. וכל חילות השמים

לעלות עם העמוד למעלה לרקייע. על כן הנשמות שאינן ראויות לזה אינן יודעות כלום מהארת הדרור, ואינן עולות, ורק הנשמות הראויות לזה שומעות כרוז מהארת הדרור ועולות. נמצא שקיום הגבול שנעשה על ידי ענו ועשו ונגה, מכסה על אותן הנשמות שאינן ראויות שאינן יודעות מעליות הנשמות הראויות למעלה. משום שהאור לא נמשך כלום למקום הנשמות למטה. וזה שאמר ודא איהו לחפאי על אינון דסלקין לעילא וכו', וזה שאמר כאן ובההיא שעתא סלקא ההוא עמודא דעננא ואשא ותננא וגו'. שמשום זה לא יוכל העמוד להשאר למטה, כי לא יוכל להתחבר עם כתר וחכמה דרקייעים עד שיעלה למעלה מסיום הרקייעים, נמצא שענו ואש ועשו הם מכריחים את העמוד, שהוא בינה ותו"מ שנפלו מרקייעים, שלא יעמוד במקומו אלא עולה למעלה, ואז הוא לוקח עמו כל הנשמות שבגן הראויות לזה ומעלה אותן עמו למעלה לרקייעים. וזה שאמר ואינון מתכנשין וכו' בההוא עמודא וכו', ובכדי שהעמוד יעלה למעלה לרקייעים, סלקא ההוא עמודא דעננא ואשא ותננא ונגה מלגו, שמחמת זה הוא מוכרח לעלות למעלה, ולוקח עמו הנשמות. אמנם צריכים לזכור שאין העדר ברוחני, ואף על פי שהעמוד עולה למעלה, נבחן גם כן שנשאר למטה כמו שהיה. ועל כן נבחן שעמוד הזה נעוץ תמיד בגו, אף על פי שעולה למעלה.

וזה שיעור הכתוב, וברא ה', דהיינו בקו האמצעי, במסך דחירק שבו, על כל מכוון הר ציון שהיא הארת הדרור, ועל מקריאה, שהן הנשמות הזוכות לשמוע הקריאה של הדרור, ענו יומם ועשו וגו'. שייגבילו שאורות עליונים שלמעלה ברקייע לא ימשכו למטה. שבוה נעלמת הארת הדרור מן הנשמות שאינן ראויות. כמבואר.

לג. כיון שעולות הנשמות הללו עד לאותו פתח הרקייע, אזי אותו רקייע סובב סביב הגו שלש פעמים, ומקול נעימות של סבוב אותו רקייע יוצאת קל אותן נשמות וְשֹׁמְעוֹת אוֹתוֹ נֵעֵם שֶׁל אוֹתוֹ רְקִיעַ, וְרֹאִים אוֹתוֹ

לגביה, ונהיר נהורא בנהורא והווי חד, כל חילא דשמיא פתחי בההיא שעתא ואמרי זכאין אתון צדיקיא נטרי אורייתא, זכאין אינון דמשתדלין באורייתא דהא חדוותא דמאריכון הוי בכו, דהא עטרא דמאריכון מתעטר בכון. כדין כיון דנהרין נהורא בנהורא, תרין נהורין מתחברין כחדא ונהרין, לבתר אינון גווינין נחתין ואסתכלן לאשתעשעא באינון נשמתין דצדיקיא, ומתקנין לון לעטרא לעילא, ועל דא אתמר עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו, עד כאן לשונו.

פרק ה

השבעה היכלות דגן עדן התחתון וגן עדן העליון

ונגד אלו השבעה היכלות דגן עדן התחתון יש שבעה היכלות עליונות, כי יש גן עדן התחתון ויש גן עדן העליון (כמובא בזה"ק בראשית דף ל"ח ע"א, ועוד בכמה מקומות). ויש היכלות העליונות בגן עדן העליון שזוכים לזה הנשמות שעבדו את בוראם בחיות, ולא בעצלות ובעצבות ובמרה שחורה, ואלו שעבדו את בוראם בחיות ובשמחה ובהתלהבות אלו מכניסים אותן להיכלות עולם היצירה, אשר היכלות דלתתא אין להם ערך כלל להיכלות דלעילא, ולפעמים בעידן רצון גם הנשמות שלא זכו מצד מעשיהם להיות שרוים שם, עולין לפעמים בעתות רצון לאלו היכלות לפי מדריגתן.

היכלות מיוחדות לאלו הנשמות שעבדו את בוראם במסירת נפש בלי ליאות ולמעלה מזה יש היכלות בעולם הבריאה לאלו הנשמות שעבדו את בוראם ביראה גדולה במסירת נפש בלי ליאות, ואינהו נעשו ונתהוו לבחינות שרפים.

בתורה, כי שמחת אדונכם הוא בכם, כי עטרת אדונכם מתעטר בכם. כי הם שגרמו לזווג ההוא. ומ"ש אלביש קנאה חד צדיק, הפירוש הוא, שאז האהבה בתכלית השלמות, כמו שאמר לעיל (פרשת ויחי אות תשל"ג) כל מאן דרחים ולא קשיר עמו קנאה, לאו רחימותיה רחימותא. ומהות הקנאה הוא, שלא יתאחזו בה החצונים, מחמת חסרון חסדים. לה. כדין כיון דנהרין וכו'. אז כיון שמאירים אור באור, דהיינו אור החסדים באור החכמה, ב' האורות מתחברים יחד ומאירים. אח"כ אלו גוונים, דהיינו האורות של הזווג הזה, יורדים ומסתכלים להשתעשע באלו נשמות הצדיקים, שעלו למ"ן כנ"ל, ומתקנים אותם שיעטרו למעלה. ועל זה נאמר, עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו.

פותחים בְּאוֹתָהּ שְׁעָה וְאוֹמְרִים: אֲשֶׁרְכֶם הַצְּדִיקִים שׁוֹמְרֵי הַתּוֹרָה, אֲשֶׁרְהֶם הַמְּשַׁתְּדָלִים בְּתוֹרָה, שְׁהָרִי שְׁמַחַת אֲדוֹנְכֶם הִיא בְּכֶם, שְׁהָרִי עֲטַרְת רְבוּבְכֶם מִתְעַטְרַת בְּכֶם.

סולם. ואידי תאיבא לגבייהו וכו'. והחכמה שה"ס נקודה עלאה, משתוקקת אליהן, ומתקשרת בהן באורה, כלומר, שהנשמות שעלו אליה נעשות בה לבחינת מ"ן, אז הליבש קנאה צדיק אחד עליון, דהיינו יסוד דעולם היצירה, ומסתכל באור יופי של נקודה הזו ובתקוניה, ואחזו בה ומעלה אותה אליו, ליצירה, ומאיר אור באור, דהיינו אור החסדים שביסוד מאיר באור החכמה שבנקודה, ונעשו אחד. כלומר שמתחברים. כל צבאות השמים פותחים ואומרים בשעה ההיא, אשריכם צדיקים שומרי התורה, אשריכם שאתם עוסקים

ועוד יש צדיקים גדולים ונוראים שהתפשטו נפשותיהם מגשמיותם בעולם בעולם הזה, אלו עולים בעולם האצילות, [ויהי רצון שנהיה אסקופה תחת רגליהם של צדיקים האמיתיים], וכן עולין תמיד מדרגא לדרגא ומתענוג לתענוג מזיו מזיו מהדר להדר.

יש צדיקים אשר נעשה נשמתם בבחינת שם משמות קודש, (כמובא בספר מדרש פנחס אות צ"ג, עיי"ש), וכפי זכותן וזכות תורתם ועבודתם, מתעלין מדרגא לדרגא אשר (ישעי' סד, ג) "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו".

ואין לשער גודל שמחת הקדוש ברוך הוא בצדיקים, דמשתעשע בהו בגן עדן התחתון והעליון, המוכן ומזומן לאלו שלא נתפתו בתר האי חויא בישא, ועבדו רעותא דמאריהון, כמובא בזוהר חדש (בראשית במדרש הנעלם פרשתא ה' ד"ה רוח צפון), וזה לשונו:

תאנא אמרלי רבי שמעון בן יוחאי, ביה שעתא נפק קודשא בריך הוא מאינון עלמין סגיאין דכסיף בהו, ואתי לאשתעשעא עם צדיקא בגנתא דעדן, וקל כרוזא כריז קדמוהי ואמר (שה"ש ד, טז) עורי צפון ובואי תימן, כלומר, עורי רוח צפון ואיתער למיתי לעלמא ולאפחא בכוסמיא דעדן, הדא הוא דכתיב (שה"ש שם) "הפיחי גני יזלו בשמיו"

דתאנא בזמן^ל שרוח צפון מנשבת בחצי הלילה והקדוש ברוך הוא נכנס לגן עדן, כל הבשמים וכל האילנות שבגן עדן עולים ריחם ומזמרים לפניו, דכתיב (דברי הימים א' טז, לג) "אז ירננו עצי היער מלפני ה'", אמר רבי שמעון האי יער כמה דאת אמר (שה"ש ה, א) "אכלתי יערי עם דבשי", וכל הצדיקים כלם^ל נהנין מזיו אספקלריא של מעלה, וניזונין ממנו ומזמרין לפני יוצרם בגן עדן, הדא הוא דכתיב (שה"ש ד, טז) "יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו", עד כאן לשונו.

ומובא בזוהר הקדוש (פרשת בלק דף קצ"ו ע"ב), וזה לשונו:

עם הצדיקים בגן עדן, וקול הכרוז מכריז לפניו ואמר, עורי צפון ובואי תימן. כלומר, עורי רוח צפון. ונתעורר לבא לעולם, ולהפיח בבשמים של העדן. זהו שכתוב, "הפיחי גני יזלו בשמיו".

לד. דתאנא בזמן שרוח וכו'. כי למדנו, בזמן שרוח צפון מנשבת בחצי הלילה, והקדוש ברוך הוא נכנס בגן עדן, כל הבשמים וכל האילנות שבגן עדן מעלים ריחם, ומזמרים לפניו, שכתוב, אז ירננו עצי היער מלפני ה' אמר רבי שמעון, יער זה הוא כמא שאמר, אכלתי יערי עם דבשי. לח. וכל הצדיקים כולם וכו'. וכל הצדיקים כולם נהנים מזיו המראה של מעלה, וניזונים ממנו, ומזמרים לפני יוצרם בגן עדן. זה שאמר, יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו.

לו. הקדוש ברוך הוא בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן

וְלַמְדֵנוּ: אָמַר רַבִּי שְׁמֵעוֹן בֶּן יוֹחָאִי, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה יוֹצֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָם עוֹלְמוֹת רַבִּים שְׁפוֹסָף בְּהֵם, וְבָא לְהִשְׁתַּעֲשַׁע עִם הַצְּדִיקִים בְּגֵן עֵדֶן, וְקוֹל הַכְּרוֹז מְכַרְזֵי לְפָנָיו וְאוֹמֵר: עוֹרֵי צְפוֹן וּבּוֹאֵי תִימָן. כְּלוֹמֵר, עוֹרֵי רוּחַ צְפוֹן וְהַתְּעוֹרֵרֵי לְבָא לְעוֹלָם וּלְהַפִּיחַ בְּבִשְׂמֵי שֶׁל הָעֵדֶן. זֶהוּ שְׁכָתוּב (שִׁיר ד' הַפִּיחֵי גִנֵּי יִזְלוּ בְּשָׁמָיו.

[פירוש הסולם - מאמר תדשא הארץ דשא:] תאנא אמר רבי שמעון בן יוחאי ביה וכו'. ולמדנו, אמר רבי שמעון בן יוחאי, בה בשעה, יוצא הקדוש ברוך הוא מאלו העולמות המרובים שחושק בה, ובא להשתעשע

אלא כמה לט דתנינן, כמה חביבין נשמתין קמי קודשא בריך הוא, אי תימא כל נשמתין דעלמא, לאו הכי, אלא אינון נשמתהון דצדיקייא, דתמן מדוריהון בהדיה, מדוריהון לעילא ומדוריהון לתתא. והכי אתמר (תהלים פד, ד) גם צפור מצאה בית, אלין רוחיהון דצדיקייא.

תנינן תלת שורין אינון לגן עדן, ובין כל חד וחד כמה רוחין, ונשמתין מטיילין תמן ואתהנן מריחא דענוגין דצדיקייא דלגו אף על גב דלא זכו למיעאל, אבל ענוגא דרוחיהון דצדיקייא דלגו (ישעי' סד, ג) עין לא ראתה אלהים זולתך, עד כאן לשונו.

אם כן איך נהיה פתאים מבוהלים להחליף עולם עומד בעולם עובר, ולמכור נפשינו בשביל בצע כסף, הכל הבלים, ובשביל שטותים והבלי תענוגי עולם הזה, שהמה רק דמיון ולפי רגע ושעה, והאיך נמכור ונחליף תענוגי עולם העליון, שהוא תענוג שאין שיעור וסוף וגבול וחקר, בתענוגי העולם הזה, ולהתפתות מהיצר הרשע האורב לנפשינו, לנתק אותנו מבוראינו הוותיק והמרחם אב הרחמן ובעל החסד המלך הגדול והנורא. הלא אם אדם בא לעולם העליון ורואה לפניו תענוגי עולם העליון, הוא מתחרט שיותר טוב היה לו לגוע ברעב הוא וכל בני ביתו ולהצטער בכל מיני צער יסורי איוב כל ימי חייו ממש, רק לזכות לנועם הקדוש ברוך הזיו והזהר והתענוג העליון הזה.

ועכשיו בעולם הזה השפל אפשר לנו ללקוט אבנים טובות ומרגליות מא קדושות, בעד כל לימוד ותפילה ומצוה שאין כערכם ודוגמתם.

תנינן תלת שורין וכו'. למדנו ג' חומות הם לגן עדן, ובין כל אחת ואחת כמה רוחות ונשמות מטיילות שם, ונהנות מריח העונג של הצדיקים שבפנים גן העדן, אף על פי שלא זכו להכנס בפנים. אבל העונג של הצדיקים שמבפנים, עין לא ראתה אלקים זולתך וגו'.

מא. ראה מה שמובא בחז"ל (מסכת כלה רבתי, ב) וזה לשונו: כל יום מלאך יוצא מלפני הקדוש ברוך הוא לחבל את העולם, וכיון שהקדוש ברוך הוא מסתכל בתינוקות של בית רבן מיד נהפך כעסו לרחמים.

ואיתא בזה"ק (ח"ג רפג) בשעה שבני ישראל עונים אמן, נפתחים בשמים שערי ברכה ושמחה.

משל מתאים מהרה"ק מאפסא זי"ע על הכסילות של הפתאים המאבדים הון יקר ואבנים טובות ומרגליות בביטול המצוה הקלה הזאת של עניית עניית אמן.

איתא מהרה"ק מאפסא זי"ע בעל מחבר ספר אוהב ישראל על התורה פרשת עקב, על המדרש, והיה עקב תשמעו, הדא הוא דכתיב הלך ילך ובכה וגו' והיא פליאה.

לט. ששינוי פמה חביבות הנשמות לפני הקדוש ברוך הוא. אם תאמר כל נשמות העולם - לא פה! אלא אותן נשמות הצדיקים שישם מדורן אתו, מדוריהון למעלה ומדוריהון למטה, וכן נאמר. גם צפור מצאה בית - אלו רוחות הצדיקים.

אלא כמה דתנינן וכו'. ומשיב, אלא כמו שלמדנו, כמה חביבות הנשמות לפני הקדוש ברוך הוא, אם תאמר כל הנשמות שבעולם אינו כן, אלא נשמות הצדיקים שמדוריהם שם עמו. מדוריהם למעלה מדוריהם למטה. וכך למדנו, גם צפור מצאה בית, אלו הם רוחות הצדיקים.

העונג של הצדיקים שבגן עדן, עין לא ראתה אלוקים זולתך

מ. שנינו, שלש חומות הן לגן עדן, ובין כל אחת ואחת פמה רוחות ונשמות מטיילות שם ונהנות מריח של ענוגי הצדיקים שבפנים, אף על גב שלא זכו להכנס. אבל ענוג רוחות הצדיקים שבפנים - (ישעי' סד) עין לא ראתה אלהים וגו'.

ומובא מהגאון הקדוש מווילנא זצ"ל, שקודם הסתלקותו תפס הציצית בידו, ואמר עלמא עלמא כמה יאות את וכמה שפירת את, שבעולם הזה בשביל איזה פרוטות אפשר לקנות ציצית וזוכים עי"ז ליהנות מזיו השכינה לעתיד, ובעולם

גדול ומבין על אבנים טובים, ואמר להם שיתן בעדם עשרת אלפים אדומים, ושמחו שמחה גדולה כל בני ביתו. אבל האיש הזה התחיל לצעוק צעקה גדולה ומרה ותלש בשערו, אוי לי, וי לי, שהייתי במקום אבנים הטובים והיקרים ההם, והייתי יכול ליקח כמה שרציתי ולא ידעתי איך יקרים הם בכאן, ועוד הוספתי חטא על פשע שנתתי מעט האבנים הטובים שהיה באמתחתי בעד הלחם המעופש שאינו ראוי לכלום, וככה מאד והיה לו לצער גדול רחמנא ליצאן.

והנמשל מובן. הנשמה קודם שבאה לעולם הזה בעולם העליון אוכלת הנמא דכסופא, ובאה לעולם הזה ללמוד תורה הקדושה ולעשות מצוות ומעשים טובים שתהא אוכלת בשכרה, וכל מצוה ממצוות התורה ודרכנא אין לה שיעור וערך גדול שכרה [הדא הוא דכתיב (משלי א) יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוו בה]] ועל זה אמרו חז"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, הפירוש שאין בנמצא בכל העולם הזה לשלם שכר בעד מצוה אחת. והחכם עיניו בראשו אינו מאבד זמנו לבטל רק בתורה ומצוות ומעשים טובים ואפילו במשא ומתן הוא עושה לקיום התורה והמצוות בכל דרכיך דעהו. אבל הכסיל בחושך הולך ומאבד ימיו לבטלה ומדבר דברים בטלים כל היום, ולא די לו כל היום, אפילו בשעת התפלה ובחזרת הש"ץ השמונה עשרה אשר כל אמן שעונה אין לה שיעור וערך גדול שכרה והמדבר דברים בטלים העונש גדול מאוד.

וזהו פירוש המדרש והיה עקב תשמעון, ופירש רש"י אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון, וכל המצוות שבידו לעשות ולא לדבר בשעת התפילה ולשמוע כל הברכה ולענות אמן, וקלים הם בידו לקיים בכל יום, ומשולים הם לאבנים טובים שמונחים הפקר ואינו רוצה לקבלם, והרסוף עוד חטא על פשע ומדבר אז דברים בטלים המכוונים ללחם המעופש (אבל עם כל זה אין ישראל שלא יעשה מצוה. כמאמר חז"ל כפלה הרמון רקתך, ולא יענה אמן איזה פעמים והם מכוונים לאבנים טובים שנמצא באמתחתו הוא גופו). וכאשר הלך ילך מזה העולם לעת פקודתו ובכה כי שם הוא מעוות שלא יוכל לתקן רחמנא לשזבן.

ונגמור בטוב כל הפסוק, נושא משך הזרע, באם ששומע כל הברכות ועונה אמן אשר בעולם הזה נראה שהוא דבר קטן כמו הזריעה שזורעין בקרקע, אבל אחר כך בעולם העליון לעת פקודתו בא יבא ברנה נושא אלומותיו, נעשה מזה אלומות גדולות (ספר הפנים דף טו: אות לא).

ואמר הרה"ק מאפטא, עפ"י משל לאחד שהיה מחוסר פרנסה לא עלינו, ללכת ולקבץ במקומו שיתנו לו צדקה, והיה לו לבושה עד שהוכרח לעזוב ביתו ומקומו לילך למקומות שאין מכירין אותו, והלך ממקום למקום כמה וכמה שנים עד שבא למקום החוילה אשר שם הזהב כי שם הרים גדולים ומחצב הזהב וכל אבן יקרה נמצא שם, ובמדינה זו מונחים אבנים טובות הפקר בשווקים וברחובות כמו במדינותינו אבנים פשוטים שמונחים הפקר, ולכל אבן היקר משם (הם הדימאנטין וברילאנטין) אפילו הקטן שבקטנים מהם אין לה שיעור וערך כמה שזה במדינותינו.

אבל האיש הזה לא שם על לבו ולא הבין איכותם עד היכן הם יקרים, כי עלה בדעתו שהם אבנים פשוטים, רק ממה שראה בהם קצת שינוי במראיתם מהאבנים שבמקומו הוטב בעיניו ולקח אמתחת קטנה ושם מעט אבנים קטנים באמתחתו כי היה בדעתו לשוב לביתו למקומו. וגם במדינה זו הנוכרת אשר שם האבנים הטובות עושים לבגדים כפתורים מהאבנים הטובות היקרים שבהם, וגם האיש הזה כאשר נתעכב שם זמן רב עשה לו שם גם כן בגד אחד ועשו לו גם כן בגד עם כפתורים הם, וחזר לביתו ממקום למקום עד שישוב לביתו, ותעה על הדרך איזה ימים ולא היה לו מה לאכול.

ופגע באחד והיה לו שק גדול מלא לחם רק שהיה תרמית, כי כל השק היה לחם מעופש ואינו ראוי לכלום, רק השק מלמעלה היה מכוסה בלחם יפה ולא היה ניכר לחם המעופש. ואמר האיש שיתן לו לחם לאכול כי היה רעב, ואמר לו מה תתן לי בעד כל השק לחם, אמר לו האיש אין לי כלום רק אבנים באמתחתי. וכן עשו, שהאיש הריק לו מאמתחתו האבנים הטובות ולקח בעדם השק עם הלחם המעופש.

כאשר בא לביתו יצאו לקראתו בני ביתו וילדיו והיה להם שמחה גדולה כי לא ראו אותו כל כך הרבה שנים ודימו בנפשם כי הביא להם מתנות גדולות והון רב, וכאשר ראו אצלו השק עם הלחם המעופש היה להם צער גדול וצעקו במר נפשם מה זה שהיית כך וכך שנים על הדרך והבאת לנו שק לחם מעופש שאינו ראוי לכלום.

ואחר איזה ימים, כאשר חיפשו באמתחתו מצאו עוד אבן אחת מהאבנים הטובות, שלא הריק כראוי כאשר החליף האבנים בעד הלחם המעופש, וגם ראו על בגדו הכפתורים מהאבנים הטובות שהיה תפור על הבגד, ולקחו בני ביתו האבן הטוב עם הבגד לשומו אצל סוחר

העליון אי אפשר להרויח כלום אפי' אם יטרח מאה שנים שם להרויח איזה מצוה^{מב}.

ועכשיו עוד הזמן והעת שבידינו לזכות ולתקן נפשינו, שלא יודע אנוש יומו, וישוב ויתחנן לה' כבן המתחטא לפני אביו שיזכהו לשוב לפניו בתשובה שלימה.

לאחר התחיה שיגיע לאלף השביעי בהתחדשות העולמות, בעת שהקדוש ברוך הוא יחדש עולמו, ישארו שם רק הצדיקים

ודע כי כל זה שהבאתי עד כאן המה רק תענוגי עולם הנשמות הנקרא עולם העתיד, כי עיקר תענוגי עולם הבא נקרא לאחר התחיה שיתענג הגוף והנפש ביחד, כמובא להלן ברצות ה', וכאשר מביא על זה רבינו בעל הרמב"ן ז"ל ראיות ברורות בספרו הק' שער הגמול, שעולם הבא נקרא אחר התחיה, עיין שם באריכות, ואחר כך לאחר התחיה שיגיעו לאלף השביעי בהתחדשות העולמות, בעת שהקדוש ברוך הוא יחדש עולמו, ישארו שם רק הצדיקים, ואשר שבו בתשובה שלימה לפניו יתברך, בכל ליבם ונפשם. הרחמן הוא יזכנו להיות מעבדיו ועושי רצונו עד עולם, אמן כן יהי רצון אמן ואמן.

איך אפשר לזכות לגן עדן ולא יצטרך לבוא עוד הפעם בגלגול

מובא בספר דורשי ה' לפרש הפסוק (תהלים י"ט, ח') תורת ה' תמימה משיבת נפש, פי' אם רוצה האדם שהתורה תהי' אצלו בתמימות ושלימות ויקיים את כולה כראוי ולא יצטרך להתגלגל, אז משיבת נפש, יראה להשיב נפשות אחרים, דהיינו שיאהב את כל ישראל וידאוג עבורם כמו שדואג לעצמו, ולכן נאמר נפש לשון יחיד, כמו שכתב רש"י בפרשת ויגש דביעקב כתיב נפש על שם שישראל עובדים לא' אחד, וזהו משיבת נפש, שיהי' באחדות עם כל אחד ואחד מישראל.

וכעין זה מובא בשם הגאון הקדוש המקובל בעל משנת חסידים זי"ע בספרו חושב מחשבות על פסוק הנ"ל, תורת ה' תמימה, בשביל שתורת ה' צריכה

א' מישראל, כי השגת מיכאל הוא בחי' שבאה בהשתלשלות בעולם הבריאה, שהוא בחי' גבול, משא"כ בחי' הציצית הן בחי' שער ריש' כעמר נקי, שהוא בחי' המשכת אור אין סוף ב"ה שלמע' מהשתל', וכן כיוצא בזה בכל המצות, עד כאן לשונו, עיי"ש בארוכה.

מב. מ) להעיר מדברי כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" מליובאביץ זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע (נדפסו ב"קיצורים והערות" לספר לקוטי אמרים ריש עמוד מו) וכלשון הזה אמר הבעל שם טוב זי"ע, אפילו מלאך מיכאל הגדול שבמלאכים היה נותן כל עבודתו והשגתו באלקות אפילו רק עבור מצות ציצית אחת מד' ציציות שיש לכל

להיות תמימה, לפיכך משיבת נפש, צריך האדם לבא בגלגול^{מג} עוד הפעם כדי להשלים מה שחיסר ממנה, כמ"ש בכתבי האר"י זלה"ה. ובספר אספקלריא המאירה (ויח"י) כתב בשם הזוהר חדש שאחת מן השאלות לאדם בבואו לעוה"ב, אם יודע מגלגולו, ע"ש.

פרצו בכניות נוראות מגודל התשובה ולבנם הנשבר. ובספר לב שמח מהרב הצדיק הקדוש מאלעסק זצוק"ל (פרשת מקץ) כתב שהמגיד אמר להב"י שכולם יעמדו באורות מצוות שעשו, רק שזה הגוף שנשלם על ידו הוא יהי' הרועה, והם יתנהגו על ידו כמו הצאן ע"י הרועה, ע"ש. ובספר טעמי הנמהגים בקונטרס אחרון אות תתי"ח מבאי, ובספר קרבן שבת כתב בשם קלף ישן הנקרא עטרת שלמה, וזה לשונו: והנה לפי דעת הזוהר, שהאחרון מי שהשלים המצות הוא הזוכה בנשמה ומתלבשת בגופו. אבל כל הבאים אחרי סוברים, שכל הגופות יעמדו, והחכם הפרדס בראשם, ונותן טעם לדבר, כי אחרי שהנשמה דומה לנה, והנר יכול להדליק כמה נרות ואינו חסר מראשונה כלום, כך כל הנשמות האלו. ואומר אני, שזה לדעתי רמז לנו הכתוב סוד זה באמרו, נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן, ר"ל אחרי שניר ה' נשמת אדם, מזה אתה יכול לידע שהוא חופש כל חדרי בטן, כל דייקא, ר"ל שהיו מקודם בכמה גופות, היא חופשת אותם לעתיד ומתלבשת בכולם אחרי שהיא דומה לנר כו'. ובודאי צ"ל כמ"ש בשם הפרדס, שכל הגופים יעמדו, והמגולגל נוטל אור מנשמה כפי חלק מצות שעשה, והשאר הוא נשאר לאיש הראשון, וכן כולם, ע"ש.

ובספר משכנות הרועים סי' ג' מביא מהגאון א' קדוש שעשה שאלות חלום על אשר על פי ד"ת חייב את הזכאי ממון הרבה, והשיבו לו שאבותיו של זה גזלו לאבותיו של הזכאי, על כן חשב השי"ת מחשבות לבל ידח ממנו נדח ואמרה התורה שתחזור הגיולה ליורשים. ובספר דברי יחזקאל (שופטים) כתב בשם הרב הגאון הק' מו"ה נתן אדלער זלה"ה על פסוק לא יהי' כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה, מה ששינה הכתוב כאן ולא כתב לא תלבש אשה שמלת גבר כמ"ש אח"כ, כי ידוע מהס"ק מי שהוא הולך במחשבות של זנות חס ושלום הוא מתגלגל אח"כ באשה, על כן אמר הכתוב לא יהי' כלי גבר על אשה, כלי הוא לשון מחשבה, מלשון נכליהם או מלשון ויתנכלו, שלא יהיו מחשבותיו של גבר על אשה, על ידי זה יציל ולא ילבש גבר שמלת אשה, שלא יצטרך להתגלגל באשה.

ובשלחן ערוך האריז"ל כתב, האדם כשחייב גלגול ומת ונוולד לו בן אחר מיתתו, הוא מתגלגל באותו בן. וזה שנקרא אביו, על שם אביו שנתגלגל בו. וזה שכתוב אשר בן ירוחם יתום, שר"ת אביו, שהי' יתום, עכ"ל.

מג. ובספר ערבי נחל (פרשת שלח) כתב לבאר הפסוק (תהלים ט"ו) כסיל ובער יאבדו ועזבו לאחרים חילם, על פי מה דאיתא בזה"ק, ששאלו לרשב"י, נשמות המגולגלות עבור שלא השלימו חוקם ומתגלגלים כמה פעמים, אותם גופים ראשונים מה יהי' בהם לתחיית המתים. והנה יש דעה שניצוצי הנשמה מתחלפים לכל הגופים הללו וכולם עומדים בתחיית המתים. אבל האמת דגוף אחרון לבד שהשלים חוקו הוא עומד לתחיית המתים, וגופות הראשונים נאבדו. וכל מצוות שעשו גופות הראשונים, יורש זה הגוף האחרון. והקדמונים הנביאים ובעלי רוח"ק בראותם זה תסמר שערום מגודל הרחמנות על גופות הראשונים שהמה נאבדים לגמרי, ועל זה אמר הכתוב כסיל ובער יאבדו ועזבו לאחרים חילם, היינו שכן המצוה שעשו גופות הראשונים יורש הגוף האחרון הלזה.

וכתב עוד שם, ביאור הפסוק (קהלת א') הולך אל דרום כו', על פי משארז"ל הרוצה להחכים ידרי, להעשיר יצפין, שהחכמה בדרום והעושר בצפון. והנה האדם נברא בשביל החכמה ללמוד ולעשות, ואח"כ הוא מבקש ומסבב לעשירות יומם ולילה לא ינוח, ואינו משלים עי"ז חוקו וחובו בזה העולם, מוכרחת הנשמה להתגלגל. ולזה אמר הולך אל דרום, ר"ל הנשמה הולך לזה העולם בשביל דרום, דהיינו חכמה, והוא אינו עושה כן אלא טובב אל צפון, ולזה אמר ועל סביבותיו, ר"ל על ידי סביבותיו אלו שסובב תדיר לעשירות, שב הרוח, שמוכרחת נשמתו להתגלגל, ע"כ.

בספר "אורות מרדכי" מובא מעשה נורא מה שחסידי אחד סיפר שהי' נוכח פעם אחת בעת שנכנסו לחדרו של רבנו לאחר ההדלקה כל הקהל הקדוש הי' נדחק להכנס אל הקודש פנימה, לחדרו של רבינו, בין האנשים היו הרבה שבאו עם כלי זמר כגון כנורות ותופים והי' מוזמרים לכבוד היום, אח"כ נחלקו לשני שורות ארוכות ורבינו הי' רץ באמצע, הולך ושוב, והי' מפום לעצמו בתנועות נוראות באימה ופחד, בזה"ל: פינצטער און ביטער איז דער מענטש וואס ער זינדיקט קעגן דעם הייליקן בורא, וואויל איז דעם מענטש וואס ער טוט תשובה צום הייליקן בורא נאר מיט דעם גוף מיט דעם גוף נאר מיט דעם גוף (=מר והושך היא לאיש אשר חטא נגד הבורא אשרי האיש אשר ישוב לפני הבורא רק בגוף זה רק בגוף זה).

אימה ופחד גדול נפל על כל הקהל שהי' נוכח שם וכולם נתעוררו בהרהור תשובה כמו ביום הכפורים, וכולם

ובספר טעמי המצוות לרדב"ז סימן קכ"ט כתב שרבינו יצחק בנו של הראב"ד ז"ל הי' מכיר בפני האדם אם הוא מן הנשמות החדשות או מן הישנות^{מז}.

וכתב בספר ישמח משה (נח) בשם ספרי חכמי אמת, דאף דנשמה המגולגלת באדם אינה יודעת ואינה זוכרת כלל בהיותה בגוף האדם למה היא באה ולמי היתה בגלגול הקודם, אבל הנשמה המגולגלת בבעלי חיים שאינם מדברים, יודעת וזוכרת משל מי היא ואת אשר עושה ואת אשר נגזר עלי'.

ובספר הגלגולים פרק י"ג כתב מה שכתב בשם ספר המגיד שמי שיש בידו להיטיב לעניים ולנדכאים או לאחד מישראל או שהוא עשיר והוא כילי, או שהוא בעל תורה ואינו רוצה ללמד לאחרים, כל אלו יתגלגלו בנשים^{מח}.

ובספר יסוד האמונה בליקוטי קהלת פי' הפסוק "אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי", על פי מה שכתב האריז"ל בספר הגלגולים שנשים אינן מגולגלות, בסוד הפסוק "הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר", וזה הפסוק נאמר על ענין גלגול הוא דוקא עם גבר ולא עם אשה. וכן כאן פירוש הפסוק הוא כך, ואשה בכל אלה, היינו בסוד הגלגול, בכל אלה יפעל אל וגו' לא מצאתי, שנשים אינן מגולגלות.

מה. ובספר דבש לפי מהגה"ק בעל החיד"א כתב וז"ל, דגלגול הוא לזכרים, כי הנקבות מקבלות עונשן לעוה"ב ובגיהנם, ולפעמים תתגלגל האשה בעבור בעלה, בסוד ויצאה אשתו עמו, ע"כ.

ובש"ע האריז"ל כתב, שאדם הבא פעם אחת לעולם הזה והי' חדש, ואז באה בת זוגו עמו כנודע, והנה כשבא הזמן שראוי לישא אשה, או מזדמנת לו בת זוגו בלי שום טורח כלל ועיקר. אמנם אם חטא והוצרך להתגלגל עליו והוא מאותם שכתוב בהם ויצאה אשתו עמו שמגלגלים גם לבת זוגו פעם אחרת בעבורו, הנה האדם כזה, כאשר הבא לו אשה, לא תזדמן בת זוגו אליו אלא ע"י צער גדול וקטטות ומלחמות גדולות שיהי' לו קטרוגים, וזה נקרא זיווג שני.

ובספר דודאים בשדה (בהר) פירש בשם ספר עמק המלך, נוח לו לאדם שלא נברא משנברא. היינו שלא נברא יותר, משנברא כבר פעם אחת, שלא יתגלגל יותר. כתב בספר מעבר יבק, דבעולם האמת יש להאיש שייכות עם אשתו הראשונה. ועי' בזה"ק (בראשית דף כ"א ע"ב), דאשה שנשאת לב' אנשים זה אחר זה, חוזרת לעתיד לבעלה הראשון. ועיין באוה"ח על התורה פסוק הפעם ליווה אישי אלי. וע"ע במדרש שמואל בפסוק נפלאת אהבתך כו', אביגיל בעוה"ז ומיכל לעוה"ב, עכ"ל.

מד. ובספר שם הגדולים להגאון הקדוש מוהר"ר חיד"א זצוק"ל (אות א') כתב, שרבינו יצחק בן הראב"ד דהגם שהי' סגי נהור הי' מכיר באדם בגלגוליו, והי' מרגיש בהרגשת האויר, לומר זה חי וזה מת, והי' גדול בתפלתו כרבי חנינא בן דוסא, כמ"ש הרב יש"ר בספר מצרף לחכמה דף ט"ו.

ובספר אור צדיקים כתב שסיפר תלמיד של האריז"ל ה"ה החכם ר' גדלי' הלוי ז"ל, שבימי האריז"ל בכל ערב שבת היו הולכים חוץ לעיר לקבל את השבת, וראה פעם אחת על בית החיים של צפת חיילות נשמות שעלו מן הקברות לעלות למעלה לגן עדן העליון, וכן להיפך, ראה רבי רבבות נשמות שירדו כנגדן, ואלו הן הנשמות היתירות הנתוספות לישראל בשבת, ומתוך רוב בלבול וערבוב הנשמות הוכרח לעצום עיניו, ואע"פ כן ראה כל הדברים בעינים סגורות.

וכן פעם אחת הלך האריז"ל ללמוד תורה עם תלמידיו בשדה, וראה שעל האילנות היו יושבות עליהן נשמות לאלפים ולרבבות, וכן סמוך לשם הי' נהר, וראה על כל פני המים היו שטות ונורות נשמות לאלפים ולרבבות, כיון שראה אותן, שאל להן מה טיבן, והשיבו לו ששמעו מקדושתו שיש כח בידו לתקן אותן, ושדן הנשמות שנדחו מחוץ לפרגוד, שלא עשו תשובה בימי חייהם בעולם הזה, והאריז"ל הביטחן להעלותן בכל מה דאפשר.

וזהו הענין שאומרים היתומים קדיש אחר הנפטר, דאין לשער גודל התועלת שיש לנשמת הנפטר ע"י אמירת הקדיש של היתומים.

וזה לשון ספר כל בו כתוב וזה לשונו: טעם שאומרים קדיש, משום שפעם אחת פגע רבי פלוני במת אחד שהי' מהלך ומקושש עצים ונושאן על כתפיו, אמר לו, בני, כל זה למה לך, אמר לו, רבי כה משפטי כל הימים להביא באשה של גיהנם להיות נידון^מ. אמר לו, ואין מי יוכל להצילך מן הצער הגדול הזה. אמר לו, אין מי שיצילנו אם לא שיאמר בני קדיש^מ או יפטיר בנביא לכבוד השם בעבורי. ואם יעשה זה, ידעתי כי זכותו תעמוד אלי ויגן בעדי. ויבא רבי פלוני ויגד זה לבנו של מת, ויעש ככל אשר אמר. לימים נגלה^מ המת אל החכם הנזכר

אתה, ואמר לי' אשריך מה טוב חלקך ומה טוב גורלך שזכיתני והבאתני לכל הכבוד הזה ע"י בני, כי ידעתי שהתענית ק"ן ימים הי' מועיל, אודות שוונותי היו כ"כ גדולים, שבאו שדים ומלאכי חבלה והיו מכסין המוח של בני שלא לקבל, שלא יהי' לי זכות, כי לפעמים עוונות האבות גורמים שאין לבניהם לב להבין בתורה (ובאים) שדים ומניחים ידיהם על המוח שלא יקבל, אלא כאשר נהרגתי ע"י עכו"ם לא המיתוני מיד אלא בחץ הכוני, והייתי עודני חי שני ימים ומכח יסורים גדולים הרהרתי בתשובה, כי היתה לי זכות כי כאשר הייתי משומד הצלתי איזוי יהודים מהירגה. ועתה בכל פעם ופעם שעלה בני למעלה, היו מקילין בדיני, וכאשר הי' בני בר מצוה וזלה לתורה וקידש שמו של השי"ת בריבים ואמר ברכו את ה', העלוני מגיהנם, והי' הנקרא הבן ההוא הפקולי, ר"ל שגיהנם נקרא פלילה על דרך פקו פלילה. ור"ש הפקולי שסידר הברכות לפני ר"ג ביבנה הי' ממשפחתו, ע"כ. ממעשה הזה יכולים ללמוד, מה זה שהי' רשע גמור, מכל מקום הבן ע"י תורתו הצילו מגיהנם והכניסו לגן עדן, על אחת כמה וכמה מי שאינו כך ומגדל את בניו לת"ת, שיהי' לו זכות שאין לו שיעור וערך. עכ"ל.

מח. ספר "האיש על החומה" חלק א' עמוד 345 מובא מעשה מהגה"צ ר' יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, שאשה מכובדת ובעלת עסק מבוסס בעיר פרשבורג שבהונגרי, הייתה נוהגת במשך שנים רבות להביא מידי פעם בפעם תרומה הגונה לישיבה, בתנאי שיגידו בישיבה קדיש תמידי לעילוי אותן נשמות גלמודות שאין מי שיגיד אחריהן קדיש, והישיבה העמידה בחור מיוחד שאמר קדיש לטובת נשמות אלו.

לימים הסתלק לעולמו בעלה של אותה אשה. ומכיוון שהוא ניהל את העסק ביחד איתה, פגעה פטירתו בעסק שנצטמק והלך עד שנסגר כליל. מצבה הכלכלי

מו. הקדיש מועיל לשעתא ופלגא, ובשיורי ברכה להגה"ק בעל החיד"א סי' שע"ו כתב וז"ל, רבים נהגו לצוות לבניהם לומר ח' קדישים ביום, משום מ"ש בזה"ק דהקדיש מועיל לשעתא ופלגא, ולהכי יאמרו ח' קדישים להציל ל"ב שעות, אמנם רבינו מהרחס ושולם זצ"ל גילה סודו שכונות שעתא ופלגא אינו כפשוטו, אלא מדריגה בגיהנם שנקראת שעתא ופלגא.

מז. בספר קיצור של"ה (והמעשה ידוע שרמזו עליו כל הפוסקים המדברים ממעלת אמירת קדיש אחר אב ואם [עיי' דרכי משה ורמ"א יורה דעה סימן שע"ו, ומובא באריכות באור זרוע (הלכות שבת סימן נ), ובספר מנורת המאור (נר א' כלל א' ח"ב פ"א) ושם מובא בשם מדרש תנחומא, והמעשה הי' בר"ע עם עוד כמה שינויים, ועיי"ע בספר מקדש מעט פרק ג', אות א', מביא מהזוהר חדש במדרש הנעלם מביא מעשה גדול ונורא בתלמיד חכם אחד שהי' הולך בהרי אררט ושמע קול צוחה קול מר שצוח וי' וי, עד שראה אדם אחד, ושאלו מן את, וא"ל יהודי חייבא [ר"ל רשע] אנא ודנין אותי זה כמה שנים על עבירות גדולות שעשיתי בעודני בחיים, ושאלו מה שמו והשיב ששמו לא נודע לו, כי הרשעים שוכחים שמם, על דרך שם רשעים ירקב, אבל מ"מ הודיע לו מקום מושבו שהי' בגליל העליון, בעיר פלוני, ושם אשתו. והלך אותו החכם לעירו ושאל אחריו, והשיבו איך שהי' רשע גמור שלא הניח עבירה שלא עבר, ובן קטן הניח אחריו והוא ג"כ רשע כאביו, ולקח אותו החכם בנו עמו לביתו ורצה ללמוד עמו א' ב', ולא הי' רוצה לקבל, והתענה אותו החכם ג' פעמים מ' יום והתפלל עד שהי' הנער מתחיל לקבל. והלך הנער ממדריגה למדריגה עד שהלך וגדל בתורה עד שנסמך.

אח"כ בא אותו אביו של הנער בחלום לאותו החכם, ופניו הבהיקו מאד כשמש בצמרים בתקופת תמוז, מזיו השכינה זורח עליו. וחרד החכם ההוא מאד, ואמר מי

במוסרו את ההמחאה על הסכום הנכבד לידי האשה, הורה לה שתלך לפדות את ההמחאה למחרת בבוקר.

כל הענין נראה לאשה ההמומה תמורה ומוזר. מה ראה הזקן הזר הבלתי מוכר להסביר לה פנים כל-כך ולהראות רוחב לב כזה, עד כדי כיסוי הוצאות השאת שתי בנותי? אף על פי כן נזדרזה למחרת לסור אל הבנק ובלב פועם ניסתה את מזלה.

כשבחן פקיד הבנק את ההמחאה, תקע בה ובאשה מבט תוהה, מסתכל פעם ופעמיים וכלו נבוך ומשתאה. תוך הבעת סימני המבוכה ביקש מהאשה להמתין, והוא נכנס עם ההמחאה למנהל הבנק שהי' גם בעליו. וכאן התרחש משהו דרמטי ביותר: כשראה מנהל הבנק את ההמחאה, צנח מכסאו והתעלף...

בבנק קמה המומה, הפקידים שמעו על המתרחש, הכניסו מיד את האשה לחדר צדדי והפקידו עלי' שומר לבל תתחמק, תוך חשד שהי' כאן ענין עם מעשה מרמה.

אחרי ששבה רוחו של מנהל הבנק ביקש לראות את האשה שהגישה את ההמחאה לפרעון. בהכנסה שאלה בבהילות, אימתי וכיצד קיבלה את ההמחאה, ריק אתמול קיבלתיו מיהודי מכובד בעל הדרת פנים, וישנם אפילו שני בחורי ישיבה היכולים לשמש כעדים, שראו איך כותב ההוראה חתם על ההמחאה, ענתה האשה כמתנצלת.

"האם תוכלי לזהות את האיש אם אראה לך אותו בתמונה?" שאל המנהל.

"בוודאי אוהה אותו ואין לי כל ספק שגם שני הבחורים יוכלו לזהות אותו", ענתה. הורה המנהל להביא לפניו את תמונת דיוקנו של אביו המנוח, וכשהוצגה התמונה בפני האשה, הצביעה ללא היסוס עליו כעל האיש שנתן לה את ההמחאה.

ציווה המנהל לפרוע את ההמחאה ושיחרר את האשה. אחרי שהאשה הלכה, סיפר המנהל לנוכחים את פשר הפרשה המוזרה שהתחוללה לנגד עיניהם.

האיש שמסר את ההמחאה לאשה, אינו אלא אביו שהלך לעולמו לפני עשר שנים. בלילה הקודם הופיע אביו בחלום ואמר לו בוז הלשון: "דע לך שמאז שסרת מדרך הישרה והתחנתנת עם נכרית והפסקת לשמור את הקדיש, לא מצאה נשמתי מנוחה. עד שבאה אשה אלמונית וציוותה להגיד קדיש לנשמות שאין אומרים קדיש אחריהן. וזכותי עמדה לי שהקדיש הזה שאמרו בישיבה לפי פקודת האשה גרם לי עליו ונחת רוח לנשמתי. אשה זו תופיע מחר בבוקר בבנק שלך עם המחאה שמסרת לי לה כיסוי הוצאות נישואי שתי בנותי". כשקמתי בבוקר נפעם מהחלום, ספרתי לאשתי שלעגה לכל הענין. אולם משהופיעה האשה עם ההמחאה נתאמת לי שאכן החלום אמת הי'.

של האשה הלך והחמיר וברבות הימים נפל עלי' עול נוסף - כאשר הגיעו שתי בנותי לפרקן, וכסף מנלן?

נשאה האשה את סבלה בדומי, קיבלה עלי' את הדין באומץ והשלימה עם גורלה. אולם על דבר אחד לא יכלה לוותר ולבה הי' מר עלי' ביותר והכאיב לה עד מאד, וזהו ענין שמירת הקדיש שעלול להתבטל אחרי שהפסיקה את הקצבתה למטרה זו. במר נפשה עלתה להנהלת הישיבה ושטחה את בקשתה שהישיבה תאות להמשיך גם הלאה את שמירת הקדיש לעילוי נשמות גלמודות, עד שירחיב ה' גבולה ותחזור לתמוך בישיבה כמקודם.

נתרגשו מאד ראשי הישיבה מתום-לבה וצדקת-נפשה של אלמנה זו והבטיחוה למלאת מבוקשה לשמור את אמירת הקדיש כמו עד כה. הבטחה זו מילאה את נפשה אושר אין קץ, וכשברק של אושר מנצנץ מעיני' הנוגות, נפרדה מראשי הישיבה ופנתה ללכת לדרכה. מעתה שוב לא העיק עלי' כל כך מצבה היא, ואפילו מצב שתי בנותי שהגיעו כבר מזמן לפירקן. כי מרגע שענין הקדיש לנשמות הגלמודות הובטח לה, כמעט שלא חסר לה כלום בעולמו של הקב"ה. ובענין שתי בנותי שמה מבטחה בה' אבי יתומים ודיין אלמונת. והוא הרחום וחנון יראה בוודאי בעונין של שתי בנותי, ויזמין להן את זיווגן ואת כל צרכיהן.

בצאתה לרחוב בא למולה יהודי ישיש בעל הדרת פנים נדירה, כשזקן צח כשלג יורד לו על פי מידותיו ובירכה לשלום. הופתעה האשה מהסברת הפנים הלבבית של הזקן הבלתי מוכר לה. הפתעתה גדלה שבעתים בעת שהזקן התקרב אלי' ונכנס איתה בשיחה תוך התעניינות במצבה ובמצב בנותי'.

נאנחה האשה קשות ושטחה לפניו את מר גורלה ואת נפילתה מאיגרא רמא לשפל המדרגה, עד שאין לה האמצעים ההכרחיים להשיא את בנותי' הבוגרות. "מהו הסכום המשוער הדרוש לך, להוצאות נישואיהן של בנותיך?" שאל הזקן. "לשם מה חשוב לך לדעת, למאי נפקא מינה?" השיבה האשה בתמהון ונקבה בסכום המשוער. שלף הזקן גליון נייר ורשם הוראה לבנק המקומי לשלם לאשה את הסכום שנקבה. אולם בטרם שם את חתימתו, הביע משאלתו, שהיות ומדובר בסכום רציני מאד, רצוי שתהא חתימתו בנוכחות עדים שיראו כמו עיניהם כשהוא חותם אישית על ההמחאה, ויאשרו זאת בחתימת ידם.

נרגשת ומופתעת ממה שהתרחש, עלתה לאולם הישיבה ובקשה משני בחורים להילוות אלי'. משראה אותם הזקן, הציג להם שיתבוננו איך שהוא שם את חתימתו על הוראת התשלום. וליתר בטחון ביקש מהם פיסת נייר ורשם עלי' את חתימתו למזכרת ולדוגמא.

פעם אחרת ואמר תנוח דעתך שהנחת דעתימי, ועל זה פשט המנהג לומר בנו של מת קדיש בתרא, גם להפטיר בנביא.

מוהר"ר ישראל מקאזניץ זצוק"ל כתב על מה שכתוב בתיקונים דף ל"ה ע"א, ואית לון קטטה באינון מארי דגיהנם דנגוין בי'. שיש בני אדם שבחיייהן יורדת הנשמה לגיהנם ונידון ואז בוערת האש בקרבו ומתקוטט עם כולם, ויש שהם בשלוח בחייהם, ולאחר מיתה נידונים שם.

וסיים מורנו מורנו (הרה"ג ר' יוסף חיים זוננפלד זצ"ל): "מי היו שני הבחורים? אני הקטן וחברי ר' יהודה גרינוואלד".
האיש עשה תשובה, אשתו נתגיירה כדון, וזכו להקים בית נאמן בישראל.
מט. ובספר "אור ישראל" להרב המגיד הקדוש